

SCHEDIASMA CURIOSUM

47.

D E.

LECTIONE
NOVELLARUM,

In Illustri ad Salam Augustéo
propositum.

Nunc publici juris fecit,
et.

NUCLEO NOVELLARUM
HISTORICO,

Nec non.

GENEALOGIA COMITUM LEININ-
GENSIUM,

quam non omnino plenam in suis Tabb.
exhibuit Rittershusius

auxit.

CHRISTIANUS WEISE,

In Augustéo Polit. Prof. Publ.

Cum Gratia & Privilegio Elect. Saxon.

Sumptibus CHRISTOPHORI ENOCH Buchta.

WEISSENFELSÆ,

Excudebat JOH. Brühl/ Aug. Typogr. M DC LXXVI.

SCIENTIARUM CURIOSUM
DE
LECTIONE
NOVELLARIUM

IN HUIUSMODI SOLUM LINGUIS
PROBANDUM
Vnde patet iuris facti
MISCELLA NOVELLARIA
HISTORICIS

GEOMETRICA COMITUM REVERENDISSIMO
GENESIO
PRIMA NON EMANATO PRIMUM IN HUIUS
MODI REVERENDISSIMO
CHRISTIANO WILHELMO
In Augustae Boicae Subi. Publ.

Composita & Typographia Joh. Sutor
—————
CHRISTOPH. WILHELM. SUTOR
WILHELM. SUTOR
In Augustae Boicae Subi. Typogr. MDCCLXXVII

AUDITORIBUS MEIS SALUTEM ET INDUSTRIAM.

A *D* vos tendit, quicquid de Novellarum utilitate, præstantiâ & usu à me scriptum est. Nihil enim vel inter arcana schedarum mearum sic est reconditum, quin vestris quotidie pateat commodis: cur nolim id vobis potissimum commendare, quod in curiosa eruditione magnam semper facit paginam? Equidem sunt aliqui antiquarum literarum usq; ad superstitionem studiosi, ut vel micam novitatis admiscere, nefas putent quovis parricidio deterius. Ego tamen, ut antiqua veneror, sic novatum jucunditatis tum necessitatis causâ amplector: et quo spectare soleam, intellexerunt ii, quos Curtii Lectio- nem cum interpretatione Historiæ meæ fundamentalis docui conjungere. Nimirum hoc nolim à vobis ex informatione meis digressis ingeminari: nihil esse propositum, quod faceret ad vitam; tentatum, non quantum discere, sed quantum oblivisci possitis:

CON-

consumptam esse chartam, diffusam memoriam, elapsum tempus; uno verbo, periisse didactrum. Quamobrem, sicut Collegia mea merè solent esse practica, hoc est futuris usibus consecrata; ita non possum facere, quo minus Novellarum curam publicam hac epistolam deprædicem. Siquidem hoc studiorum παρέργω, qui non deletatur, eadem operam humanæ societati renunciet, ac in extrema solitudine quærat ignorantie patrocinium. Videtis autem in hoc schediasmate, quantum curiosi laboris cumulum struat, qui solas urget Novellas: adeoque nunc vestri fuerit muneris, id agere, cui præsens favet occasio. Certè enim, qui vos ornare cupio, vix videor meruisse, ut nihil proficiendo sitis adversus meam sedulitatem injuri. Faxit DEUS ut semina passim sparsa, in fructum Posteritati salubrem emergant, ac appareat, non sine omine, Gymnasium ab AUGUSTO PRINCIPE fundatum, in publicis tabulis vocari AUGUTUM. Vos interim valete: sed cur valere vos jubeam? Salvete & proficite. Dab. è Muséo d. 17. April. M DC LXXVI.

Quem

I.

Vem usum habeant Novellæ, & quibus adminiculis earundem lectio soleat juvari, breviter dicere aggredior. Operæ enim videtur pretium inspicere negotia, quæ tot legentium sedulitate tractantur. Nec inutilem hanc curam sentient Studiosi, quorum interest, in hoc ipso curiositatis Studio, non vinci à Mercatoribus, qui jamdudum titulo non penitus vano, audiunt Novellarum Custodes.

I I. Loquor autem de Novellis, quæ à Posterum Magistris passim colliguntur, & excusæ, in nostras deveniunt manus. Licet enim certiora è familiaribus literarum commerciis intelligant Aulici, Eruditi & quicumque; magnis impensis aucupantur novitates exterorum. Quia tamen ea paucorum notitiam non egrediuntur, nec cujusvis est, universam Orbis conditionem correspondentibus undique; amicis complecti; facile apparet, cur plures ad publicum hoc & commune Curiositatis adminiculum confugiant.

III. Equidem non desunt argumenta, quæ novitates ejusmodi parum abesse à vanitate doceant. Nimirum inter tot partium studia, inter tot incertæ famæ aucupia, veritatem velle sectari, nihil esse videtur aliud, quam in crepusculo quærere meridiem. Adde, quod plerumque; literas imperitorum, fortassis exiguo cum Judicio scriptas amplectimur pro oraculis, novellasque; inde exsculptas exosculamur pro historiis. In-

A

terim.

terim si undiqvaqve perfectionem assequimur, non quantam volumus, sed quantam possumus; in hac etiam sectandarum novitatum sedulitate suffecerit per medias fallaciarum spinas, unam vel alteram adhuc decerpere rosam.

IV. Utinam quibus novellarum compilandarum contigit provincia, si discernere à falsis vera nequeunt, iis tamen narrationibus chartam non implerent, quæ sine legentium dispendio possent omitti. Hoc enim est, quod Capitolinus in *Macrino c. 1.* in Junio Cordo historico non amplius superstite improbat, *minima quæque fuisse persecutum: quasi vel de Trajano, vel de Pio, vel de Marco, sciendum sit, quoties processerit, quando cibos variaverit, & quando vestem mutaverit, & quos quando promoverit.* Simile Judicium laudatus Capitolinus habet in *Gordianis cap. 21.* *Hæc, inquit, de Gordiano juniore digna memoratu comperimus. Non enim nos talia dicere voluimus, quæ Junius Cordus ridiculè & stultè composuit de voluptatibus domesticis, cæterisque infimis rebus; quæ, qui velit scire, ipsum legat Cordum, qui dicit, & quos servos habuerit unusquisque Principum, & quos amicos, & quot penulas, quotve chlamydes: quorum scientia nulli prodesse.* Imperatorem Commodum ridet Lampridius *cap. 11.* quod is, cum ludum gladiatorum semper ingrederetur, quoties ingressus esset, publicis monumentis indi jusset. Plura non addo, siquidem liberum est has λεπτολογίας non legendo transilire.

V. Specto potius Utilitatem, quam Novellæ quamlibet inordinatæ legentibus suppeditant; & quam in Geographicis, Genealogicis, Historicis, Politicis, in omni denique Eruditione vel directè vel indirectè excitant. Videamus de singulis separatim.

VI. Ast antequam à Proœmio discedam, quærere possit

possit aliquis, quod ego novellarum exemplar præ cæteris legi cupiam? Mira enim hæctenus, etiam in vicinia nostra, emerfit varietas. Interim quàm periculofum sit eos contemnere, quorum scripta ad singulorum oculos prorunt, ante hostredecim annos Vir Clarissimus intellexit, qui quoad rem Turcicam Novellarum auctoribus adhibuerat censuram. Sanè si votis agere liceat, velim in hoc quidem loco Polonica & aliquam partem Austriaca discere à Vratislaviensibus, Septentrionalia à Lubecenfibis, Anglica ab Hamburgensibus, Gallica à Francofurtensibus. Cùm verò tantus apparatus cuius non contingat, nullos sperno, ita tamen ut *Lipsiensium* præ reliquis præstantiam non diffimulem, quippe in quibus universæ Europæ negotia accuratiùs attinguntur. Adde, quod accedens Professoris censura, licet in ipsam veritatem non possit inquirere, id saltem cavet, ne periculosa iudicia, aut sermones in præjudicium patriæ vergentes admisceantur.

VII. Est tamen, cur legi velim *Parisiensium Gallicas & Coloniensium Latinas*. Gallicæ enim, non modò ob recentissimam styli elegantiam, Lingvæ curiosis aliqua notanda suppeditant, sed etiam ob innatas gentis sive argutias sive facetias, iudicium lectori non injucundum subjiciunt. Dicit verò non potest, quàm mordax hoc bello ad versus Germaniam semper fuerit hæc scribendi licentia, ut nunc, versâ præter ipsorum votum fortunâ, scire liceat, quibus formulis intempesta arrogantia debeat exagitari. Latinas ideò soleo recomẽdare, quod stylum habent negotiis publicis in Imperio nostro aptissimum. Cùm enim in Actis publicis magna sit necessitas Latinæ Lingvæ; neq; tamen ex Cicer-

cerone discas, quibus verbis aut phrasibus personæ, jura & actiones exprimantur; futuro Politico insigne accedit emolumentum, si quasi aliud agens Lingvæ, ut ita loquar, Politicæ acquirat notitiam. Sed pergo ad ipsum institutum.

CAPUT I.
**DE USU NOVELLARUM IN
GEOGRAPHICIS.**

I.

NOvellæ Geographiam non docent: sed tamen multos, ut eam incipiant discere, permovent; plures, ne oblivioni tradant, perpetuo hortantur. Et habet hoc fatum Geographiæ tractatio, ut quorsum convertuntur bellorum strepitus, ejusdem regionis non oppidula modo, sed pagi etiam, curiosis oculis è speciali Tabula exquirantur. Nec negabunt harum rerum satis callentes, se hóc demum bellô Sinshemii, Illkirchii, Seneffii, obscura alioquin nomina observasse.

II. Prima igitur Utilitas est Studii Geographici commendatio; altera ejusdem continua repetitio. Nemo enim legit narrationem, nisi præfixam in titulo videat urbem, unde perscripta est. Nemo de expeditione bellica quicquam accipit, nisi de fluminibus, sylvis & montibus aliqua simul notet, quæ magnum in bellis momentum habent. Ac proinde aut intelligere volumus, quæ legenda proponuntur, aut nudâ lectione contentis, non quantum intellexerimus, sed quantum legerimus, stultè lubet circumspicere.

III. Sanè ut ipsius Geographiæ adminicula hóc loco

CO

cô aperiam, non est opus, cum id ante me jam fecerit Nobiliff. Becmannus in *Historia Orbis Terrarum Geographica & Civili*, quam Francofurti ad Viadrum 1673. non præfixo nomine vulgavit. Is enim Capite primò nihil intactum relinquit, quòd in hoc genere sive tyronibus, sive profectioribus qveat conducere. Ubiq; verò sic procedit, ut librum multiplici jure vocare possis Clavem legendarum novellarum.

IV. Unicum hoc moneo, nihil æqvè ad hujus studii perfectionem facere, nisi perpetuam Tabularum per-lustrationem. Præsertim si ad ductum Furnerii littora marium ac ripas fluminum seqvaris, quibus in univer-fo Tabularum ordine nihil est spectabilius aut inventu facilius. Nimirum quæ in nuda collocantur memo-ria, gladiatoriam hanc tesseram postulant: *REPETE*.

V. Quod si adhuc in ipsis Tabulis s. Mappis occur-rat levis error, parùm damni exinde redundare potest in nostrum hoc institutum. Siquidem Geographia instrumentum nobis est, ad intelligendas sine impe-dimento historias; & proinde si milliarius series inter-dum cespitet, sufficit regionis situm ita proponi, ne cespitet negotiorum cognitio. Certè quoniam Belgicas Tabulas habeamus accuratissimè conceptas, nullum est dubium. At nostræ Patriæ delineationem ipsi Hol-landi, qui excudunt, fatentur esse imperfectam, addi-tâ causâ apud Dresdenses nimis cautè asservari Choro-graphias, multorum Electorum curâ, limatissimè ela-boratas. Et verò cur hoc fiat, perspicuum est, post-quam Tanquardi Holfatia, Svecis nupero bello irru-entibus, vicem manu ductoris, penè dixerim prodito-ris, præstitit.

VI. Non tamen improbo adhiberi Auctorum Commentarios, qui continuâ operâ Tabulas illustrent. Utinam haberemus, quos sine erroris metu liceat evolvere. Cluverio enim, & Bunoni ejus Commentatori quomodo credam, si patriæ meæ descriptio non exiguam fovet falsitatem? Agrum quippe Hexapolitanum his Urbibus designat Bauzen / Görlitz / Sittau / Kamitz / Luben / Guben / nesciens solam Lusatiam superiorum constituere Hexapolin; Lubenam verò & Gubenam referri ad Lusatiam inferiorem. Errores cumulavit Schævius in *Sceletto Geographiæ*, quod plerunq; Cluverium sapit: *In Lusatia, inquit, sunt Bauzen, Görlitz, Sittau, Luben, Guben, it. die Sechs Stette & Kamitz.* Neque levem hæc res obscuritatem affert, si legas in Testamento Saxonico, Superiorem Lusatiam seu *Hexapolin remansisse penes Electorem, inferiorem verò Lusatiam, adeoq; Lubenam & Gubenam, concessisse Duci Christiano.* Quamobrem ad complendum senarium, addi debebant *Laubanum & Löbavia.* Hæc autem ideo scribo, ut, si quilibet tantum in descriptionibus patriæ suæ desideret, quantum ego deprehendi in Lusatia, nemo audeat sibi promittere perfectam notitiam, nisi diversas particulas diversi Auctores congefferint. Cuilibet enim de patriæ rebus loquenti, præ cæteris credendum est.

VII. Cæterum qui Novellis inhiat, commodè uti potest Indice Geographico, unde labilis sæpè & fallax memoria confirmetur. Non contemnendus hac in parte est labor Bunonis ad Cluverium. Aliqua etiam habet Schævius. Accuratiores est Ricciolus, qui *lib. XI. Geographiæ & Hydrographiæ Reformatæ* Onomasticum subjicit, & veterum Historiarum, & novellarum lectioni val-

valdè proficuum. Nec nullius pretii sunt, qvi dictionaria Geographica congefferunt. Maximè probantur Indices, qvi loco cuius & latitudinem & longitudinem assignant, eumq; in Tabulis reddunt inventu facillimum. Qualem Indicem memini me videre, 1616. vulgatum, Auctore, nisi fallor, Huesio. Licet enim in assignanda Locorum longitudine nimium varient Geographi, præsertim ubi è Tyhonicis aliqui primum Meridianum ad Uraniburgum Tyhonis in Huena, Insula freti Oresundici habitationem defixerunt: facile tamen judicari poterit, imò ex Auctoris præfatione apparebit, qvibus principiis longitudinis supputatio fulciatur. Utinam sicut Ludovicus XIII. in Gallia 1634. nautas & Geographos suos observare iussit meridianum, qvi duceretur per occidentalem partem Insulæ Ferri, in Canariis; sic reliquorum Principum auctoritate stabiliretur consensus. *vid. Bernh. Varenii Geograph. lib. 3. cap. 31. propos. 2.*

VIII. Interim novellæ sæpè locum nominant, à Geographis alio nomine celebratum. Sic omnes sciunt Mare album vocari, qvòd Russiam septentrionalem alluit, laudemq; aliquam adipiscitur ab Emporio S. Michaëlis Archangeli. Interim hodiè, qvoniam Pontus Euxinus dicitur Mare nigrum, Archipelagus vocari cœpit Mare album, qvòd etiam notatum observo apud Ricciolum. Bassa Silistriæ frequentissimam in rebus Turcicis habet mentionem: at Silistriam nemo mihi ostendit, nisi qvòd in finibus Hungariæ circa Mœsiam hæc sive Civitas sive provincia videtur collocanda. Sane in Natolia habemus Selevciam Pisidiæ, qvam Turcæ hodiè appellant Celestriam, seu, ut Ricciolus scribit, Ces-

Ceslestriam : at hunc Bassam Silistriae circa Danubii & Borysthenis habitare confinia, necesse est, Walones hoc bello Gallico sæpè productos ego nescirem, nisi Grotius in suis Annalibus *lib. 1. p. m. 24.* Belgas versus Gallicam habitantes ita appellasset. Quæ Westphaliæ pars audiatur das Sauerland/ ex designatis militum hospitalibus intelleximus.

IX. Est & alia difficultas, quod unius loci varia & diversarum lingvarum sunt nomina. Sic Lüttich/Latinis *Leodium*, Gallis *Liege*, Belgis *Luyck* vocatur. Ryssel Latini dicunt *Insulas*, Geographi superioris seculi *Lille* ex Gallico *L'isle*. Quam varietatem si quis ex usu non observaverit, jam pronus in errorem lapsus est.

X. Imprimis autem Gallica Urbium nomina Latinis aliter expressa sæpè vel prudentes fallunt, eumq; in finem Furnerii Geographiam, ob conjuncta utriusque lingvæ nomina, adeo deprehendi utilem, ut per Auditores meos perfectum ejus Indicem habeam contextum, quem si Bibliopla velit editioni subnectere, me non habiturus est adversantem. Addidi hæc notæ marginales Gramondi, qui in sua Historia appellationes Latinas, usitatis in Gallia vocibus illustrat. Quod utinam fecisset Thuanus, ob affectatum etiam in nominibus propriis Latinismum, sæpè obscurior. Quinimo hic Furnerii index rarissimis lineis in ampla charta exscriptus mihi est instar Locorum Communium, quorum locum collocem, quæcunq; in Historiis passim observantur, vel etiam in novellis five certa five dubia profertur. Nec dissimulo levem Geographiæ usum futurum, nisi memoriam ejusmodi Index, privatâ & continuâ industriâ auctus sublevet. Ast pergam⁹ ad reliqua.

CA.

CAPUT II.

DE USU NOVELLARUM IN GE-
NEALOGICIS.

I.

ETiam hic ex Novellis parum proficiet, qvi famili-
arum principalium penit⁹ rudis ad legendum ve-
lit provolare. Peritiores tamen vel solo hoc admi-
niculo suffulti, notitiam vel augent vel conservant,
haud vulgarem. Cum enim singulis annis familiarum
contingant Natales, Nuptiæ, Exeqviæ, istas qvi nescit,
Genealogiam se nescire fateatur. Nec interim nisi per
novellas istarum mutationum admoneri possumus.

II. Germanicas Genealogias usque ad Nobiles illu-
striores persequitur Gabriel Bucelinus *in Germania Topo-
Chrono-Stemmatographica edita Augustæ Vindel. 1655.* Solas Prin-
cipum familias aliquoties dederunt Tabulæ Tubin-
genses, quarum ultima Editio 1670. prodiit. Et soleo e-
asdem libenter commendare meis Auditoribus, quod
præcipuis Personis succincta historia velut nota me-
morativa subnectitur. Rittershusius novissimè excusus
1664. Comites quoque & Barones aliquos attingit, sed
annorum duodecim supplementum desiderat. Sanè
quantum ex novellarum relatione licuit addere, à me
non fuit neglectum, sensiq; hujus industriæ aliquam
utilitatem. Sic cum nuper prodiret libellus de Statu
Galliæ, ac inibi legerentur verba; *Le Comte de la Tour marié
depuis un mois à une Princesse de la maison de Brandenbourg, laquelle
l'a fait Prince & Vice-Chambellan de l' Empire. Comes Turennius unô
abhinc mense duxit Principissam è domo Brandeburgica, quæ ipsum
fecit Principem & Vice-Camerarium Imperii.* Ego talia capere
vix potuissem, nisi ex novellis innotuisset, *Fridericum*

B

Mauri-

*Maturitium Mareschalli Turenii ex fratre nepotem duxisse Henrieta-
tam Franciscam Friderici Principis Hohenzollerani filiã. Is n. remo-
tã sangvinis propinquitate Brandenburgicam domũ at-
tingit, & Archicamerarii Brandenburgensis est Subof-
ficialis, unde enata homini Gallico scribendi occasio.*

III. Neq; tamen hac in parte supra omnem excepti-
onem sunt Novellæ, quo minus Principum mortes &
Natales falso rumore acceptos communicent. *Sanè falso
nunciata mors Neoburgici ante hos qvatuor annos, multis attulit diffi-
ciliorem notitiam, qvò tempore Status Juliacensis fœderi Gallico con-
nectebatur.* Interim Postarum Magistros hac in parte ve-
lim esse curiosiores, ne tot natalium, nuptiarum & ex-
eqviarum exempla penitus remanerent intacta, non
sine præsentissimo eorum damno, qui, quantum ad hi-
storiæ Jurisq; publici culturam faciant Genealogiæ, in-
telligunt.

IV. Non possum facere, qvin denuò laudem Opus
Rittershusii, rogemq; Bibliopolam, *nolit repetitionem scripti
utilisimi penitus negligere.* Quod si enim post obitum Viri
celeberrimi deesse videantur, qui supplementi operam
velint suscipere, ego in me recipio non Saxoniarum
modò familiarum illustrationem, sed alia etiam, quæ
potiùs ipso opere probare, quàm prolixè hic deprædi-
care libuerit. Ut tamen hic extet documentum meæ
voluntatis, ostendam insignem defectum, quem in fa-
milia *Leiningensium Comitum* Rittershusius passus est irrepe-
re. Postquam enim hæc ipsa familia *Reverendissimi & Sere-
nissimi Augusti nostri Conjugio* novum indepta est splendorè,
ipsam Conjugem frustra quæsi veris, quæ tamen collo-
cari debebat *in Tab. B. inter nepotes Comitis Christophori.*

V. Cæterùm ea familia *Leiningensiũ* in *Westerburg*
& altioribus initiis meretur deduci, & postmodum cla-

rioribus indiget narrationibus, ut ex adjecto schemate apparet, quod tamen non nisi ad Westerburgicam progeniem dirigitur, cum mihi jam sufficiat, Natales Serenissimæ nostræ Principissæ persequi; cætera commodiùs referrentur ad aliam occasionem.

Sigfriedus Dnus. de Runckel.

Henricus in divisione hæreditatis 1288. factus Dnus. de Westerburg. Agnes Gerhardi Comitis de Limburg f.

Sigfriedus in divisione factus Dn. de Runckel
Rupertus,

Amcena Præposita in Recklingshausen Johannes Kunigunda Berchta Catharina nupt. Gerlaco Com. de Nassau fil.

Theodoricus.
Theodoricus per conjugem Anastasiam Comitissam de Wied factus Comes.

Anastasia Kuni- REINHARDUS Dnus de West- gunda sterburg. 1. Elsa Dn. de Runckel. Johanni 2. Margaretha Comitissa de Comiti Leiningen cum qua partem Comitatus Leiningensis indeptus, de Wied. indultu Imperatoris Sigismundi cœpit appellari Comes in Leiningen Westerburg.

Fridericus propagator Stem- matis Comitû de Wied.

CUNO unde Rittershusius Tabulam B. incipit.

Reinhardus.

Cuno.

Georgius.

Christoph. vid. Tab. seq.

NB. De horum proge- nie quam prætereo brevitatis causâ videatur Rittershus, loc. cit.

CHRI-

CHRISTOPHORUS † 1632. 1. Anna Maria Simonis Ungnadii
(hodie dicuntur Comites de Weissenwolf) fil. 2. Walburgis Comi-
tissa de Wied.

- 1. Margaretha Elisabeth nupta Friderico Landgravio Hass. in Homburg.
 - 2. Johanna Sibylla †
 - 2. Magdalena Elisabeth †
 - 2. Amalia †
 - 2. Maria & Catharina gemellæ †
 - 2. Philippus. Maria Juliana Com. de Leinigen, postmodum nupta Friderico Com. de Wied.
 - 2. Juliana Walburgis nupta Baroni in Kniphausen
- GEORGIUS WILHELMUS** n. 1619. 13. Febr. Sophia Elisabeth Simonis Com. Lippiaë fil. 7. Maj. 1644.

Juliana Catharina

Ursula

- Wilhelmus Christianus 1645. 5. Febr. † 1649. 24. Maj.
- Simon Philippus 1649. 4. April. † 1670. 27. Maji.
- JOHANNA WALBURGIS** 1647. 3. Jun. nupta **AUGUSTO** Duc. Sax. 1672. 29. Jan.
- FRIDERICUS WILHELMUS** 1648. 8. Sept.
- Maria Christiana 1650. 28. Jan. nupta Henrico III. Rutheno 1673. 22. Octobr.
- Sophia Magdalena 1651. 23. Mart. nupta Ottoni Ludovico Dno. de Schönburg 1668. 12. Jan.
- Carolus Ludovicus 1652. 28. Septembr. † 16. Octobr.
- Elisabetha Eleonora 1653. 4. Octobr. † 24. Octobr.
- Johannes Antonius 1655. 13. Mart.
- Christophorus Christianus 1656. 11. Mart.
- Henricus Adolphus 1657. 17. Aug. † 1658. 21. April.
- Johanna Elisabeth 1659. 27. Jan.
- Anna Augusta 1660. 8. Apr. †
- Georgius Ludovicus 1662. 23. Jan. † 5. Febr. (Apr.
- Angelica Catharina 1663. 24.
- Henricus Fridericus Ernestus 1665. 1. Febr.
- Georgius 1666. 23. Martii
- Juliana Eleonora 1667. 14. Dec.
- Margaretha Sibylla n & † 1669.

VI. Visus sum à scopo paululum digredi: sic autem postulabat humillima adversus Patriæ Patrem observantia, ut, quæ ad Familiam ei conjunctissimam facerent, occasione tam commoda non negligerem. Plura persequi instituti ratio vix permittit: siquidem facile possem allegare Filias Friderici Hassiæ Landgravii in Eschwege, quarum altera Christina, Ferdinando Alberto Brunsvicensium Duci in matrimonium cessit; altera Charlotta Augusto Juniori Saxonæ Duci conjuncta, paulò post in luctum vidualem est conjecta, ex quibus Neutram habet Rittershusius; Priorem tantum nominant Tabulæ Tubingenses. Sic in domo Mechelburgica, Nostris Saxonibus ob priorem AUGUSTI Conjugem propinqua, assignatum non reperio Principem natu minimum Adolfum Fridericum: Et quæ suppetunt alia.

VII. Sed videndum quoque de Genealogiis familiarum exterarum, quæ sæpius aliquid lucis à lectione novellarum fœnerantur. Sanè Hispanicas profapias anxie indagare, nobis in Germania natis vix videtur esse usui. Sufficit nosse, quantum de Familiis Ducum ac Marchionum consignavit *Lucas de Linda*. De cætero, si quis five in militia, five in Gubernatione Provinciæ evadat clarior, satis est personam noscere: sic in Belgio innotuere *Melos, Caracena, Castel-Rodrigo, Monterey*. in aliis Regnis & Ducatibus alii, quorum progenies rimari nimis foret curiosum. In Lusitania eminent *Domus Bragantina*, ideo notabilis, quod Regios agnatos habet. Ejus vero enarrationem quatuor Tabulis persequitur Rittershusius. Nuperâ tamen æstate, cum è Gallia nunciaretur *Virginem de Armagnac Comitissæ de Brionne sororem concedere*

in Portugalliam, ad nuptias Ducis de Cadaval, qui post Petrum, hodiernum sive Regem sive Gubernatorem, proximum haberet jus successionis nemo quidem occurrit hoc titulo conspicuus: est, quia Rittershusius ostendit, quo jure Dynastia Cadaval pervenerit ad Bragantinos, facilis est conjectura esse aliquem ex iis, quos ipse appellat *Marchiones de Ferreira*: Ipsa autem Sponsa sine dubio est *Margaretha* filia *Ludovici Armagnaci*, (qui fortassis post obitum *Henrici Harcurtii* Patris, vocatur *Harcurtius*) ex familia Lotharingica. vid. Rittershus. Tab. Lotharing. A. II.

VIII. Italici Principes aut sunt Majores, *Florentiae*, *Mantuae*, *Modenae*, *Parmae*, quorum familias nemo nescire debet, si velit cum fructu novellas attingere: aut sunt Minores, quorum tanta est copia, ut meminerim legere, *Neapolitanum Pro-Regem triginta simul Principes compegisse in carcerem*. Existis omnes quis persecutetur? Eminent interim, qui originem debent Pontifici, quales sunt *Rospigliosi* à *Clemente IX.* *Chigi* ab *Alexandro VII.* *Pamphili* ab *Innocentio X.* *Barbarini* ab *Urbano VIII.* &c. Non tamen poenitebit legisse *Stateram hodiernorum Cardinalium aliquoties excusam*, quæ multis in locis Italicis generationes illustrat.

IX. In Polonia quilibet è Nobilibus libertatem jactat: sunt tamen Familiae supremis Regni Officiis claræ, quas tamen ultra personas celebres indagare nihil attinet. Duorum *Piaſtorum* nupera electio notabilem reddidit, *Wiesnovvickiorum* & *Sobieskiorum* familiam. Ipsa *Sobieskii* Uxor *Marchionis Gallici de Prequin* filia, effecit, ut *Marchionem* hunc alioquin minoris momenti, observare incipiamus.

X. In Anglia præter Regiam progeniem, non est,
cur

cur Comitum & Baronum series studiosè nimis inquiratur. Habet tamen aliquam laudem *Monckii* posteritas, quæ *Ducatu Albemarlensi* claret. Nec parva videbatur gloria *Edvardi Hyde Cancellarii*, quod Duci Eboracensi Regis fratri collocasset filiam: nisi hujus mors ostendisset, hæctenus desuisse Angliæ Reges sese miscere cum indigenis.

XI. In Dania & Svecia multi sunt Comites satis conspicui, Germanicisq; negotiis sæpe connexi: quos si quis velit accuratis Stemmatibus exponere, haberent historiæ studiosi, cur sedulitatem deprædicarent.

XII. Maximum negotium nobis faceffunt Familiæ Gallicæ, tum quæ Regium sangvinem attingunt, tum quibus aliqua cum Germanis est cognatio. Sicut enim potens Gallorum vicinitas nos ad rimandas eorum historias quàm maximè allicit; ita etiam hujus Genealogiæ necessitatem sæpè deprehendimus. Interim continua titulorum variatio fere invincibilem affert difficultatem. Non ita pridem moriebatur Ducis Engviani filius, quem vocaverant Comitem de Clermont: ejus loco filius secundogenitus Comes de la Marche jam audit comes de Clermont. Mortuus igitur est Clermontius Engviani filius & vivit adhuc. Quod si contingat mori Condæum Engviani Parentem, Clermontius hic inciperet audire Engvianus.

XIII. Egregiam hac in re operam præstitit *Gramondus*, qui Historiæ suæ Clavem familiarum præmisit. Utinam quæ *Exc. Franckensteinus* ad Prioli Historiam commentari cœpit, ultimam manum fuissent experta. Non contemnendus etiam est labor Anonymi, qui 1665. Supremos Redituum Inspectores (*les Sur-intendants des Finances*

nances

nances de France) descripsit, ac ista occasione multis familiis lucem attulit. Imprimis tamen ipsorum Gallorum industria nobis succurrit, qui quoties libellos suos de præsentis Galliæ & Aulæ Statu (*L' Estat de la France*) publicant, familiarum personarumq; inibi viventium accuratissimam faciunt mentionem. Neq; carere iisdem potest, qui cum fructu velit Novellas attingere, vel qui Excerpta sua Genealogica cupiat auctiora.

XIV. Equidem obscura Ducum & Comitum nomine persequi nimis foret amplum. Clarior, præter Regem, est Genealogia fratris, qui *Dux Aurelianensis* (*Orleans*) an filius titulo *Ducis Valesii* mortem obierit, certò non constat. Sequitur *Condæi*, cujus filius titulum gerit *Ducis Engviani*: Frater audiit *Princeps Contius*: *Clermontii Comitem* novellæ nuper adjudicabant Engviano: sed *l' Estat de la France* filium dicit Contii. Scilicet ad has angustias redacti sunt Principes sanguinis in Gallia. Sed novissimè relatam est *Regis Edicto filios naturales equiparandos legitimis*, insigni cum injuria legis, quâ creditum est, Regem Principes facere non posse nisi per Regnam. Eminent inter Bastardos *Dux de Vermandois* puer ex *Valliera*; eadem Matre genita *Madamoiselle de Blois*. An aliquos habeat *Montespania*, vel pulchra *Hortulani* filia nondum audire potui. Ex *Henrico IV.* provenerunt *Duces de Vendosme & Vernevil*, item qui ex *Vendosmionati Ducis Mercurii & Beaufortii*. Pristinum Ducem *Aurelianensem Ludovici XIII.* fratrem reliquisse filium naturalem dictum *Comitem de Charny*, aliquoties memini legere.

XV. Reliquæ familiæ alicujus nominis sunt *Gvisii*, *Ellebovii & Harcurtii*, qui stirpem Lotharingicam contingunt

gunt? *Bullionenses seu Turenii*. Pater enim, Turenii, nuper in prælio occisi, per Conjugem Ducatus Bullionensis hæres factus est. In hac domo & Fridericus Princeps Zolleranus & Maximilianus Electoris Bavariæ frater, quæsi fuerunt Uxores. *Tremovillei seu Thouartii*, unde Princeps de Taranto Henricus Carolus, qui apud Hasslo-Casselenes Conjugem invenit; & Maria BernharDO Saxonix Ducis nupta. *Rohanæi*, ex qua progenie nuper unus ferale pegma suo sanguine consperfit. *Montmorancii & Lucenburgii*, jamdudum interierunt: extant tamen, qui tituli hæreditatem indultu regis adhuc jactitant.

XVI. Ut redeam ad Novellas, sic ego semper soleo procedere, ut, quæcunq; in re Genealogicâ se offerunt, in scheda tumultuaria consignem, expectaturus, an posterior confirmatio, aut aliud veritatis indicium, tandem approbet, quod notatum est. Neq; abs re fuerit consulere tum Diarii ac Theatri Europæi, tum Relationum singulis nundinis prodeuntium, recentissimos tomos. Temerè enim ea Tabulis adscribere, quæ turpius expungantur, non nisi illorum est, qui industriam è librorum mendis & maculis metiuntur.

XVII. Studio Genealogico propinqua est Episcoporum & Prælatorum, imprimis Germanorum, notitia, qui, licet hærede naturali destituantur, continuâ tamen successione, quasi perpetuam generationem videntur referre. Quamobrem nolim omitti, quibus in Ecclesiis, quæ personæ regimen fuerint aggressæ. Exteriorum Episcopatum conditionem discimus ex Auberti Miræi tractatu *de Statu Religionis*, quod sufficere potest Lectori novellarum. Cum enim ad Germano-
C rum

rum splendorem isti non accedant, cur velimus ad singulas personas, earumq; curiosam inquisitionem descendere?

CAPUT III.
DE USU NOVELLARUM IN
HISTORICIS.

I.

Quin utile sit nosse temporis nostri historiam, nemo dubitat. Proinde cum singulis annis novus non emergat Thuanus, defectum hunc non immerito conamur è novellis supplere.

II. Quod si enim quem deterreant incertæ relationes, cogitet nihil esse recipiendum, nisi quod posterioribus repetitionibus confirmetur. Præsertim quæ magnum in rep. momentum habent, falsis rumoribus ita nequeunt corrumpi, quin appareat tandem veritas, si vel maximè circumstantiis quibusdam non omnino lux affulgeat.

III. Est etiam pulchra cautio, si observemus locum, unde proficiscitur narratio. Si enim Neapolitani de victoria Hispanorum, Massilienses de gloria Gallorum, multa deprædicent, suspicio est, ne nunci⁹, studio Principis sui, veritati miserit nuncium. Inde vel istas præfero relationes, quæ proveniunt è loco neutrali, vel utriusque partis fabulas inter se compositas concilio, ut inde fluens media sententia fidem mereri tandem videatur.

IV. Certè si Tacitus Tiberii ævum aggressus, in glorium hunc sibi laborem fore conqveritur, *Annal. lib. 4. cap. 32.* Futurus nostri temporis historicus nihil videbit deef-

deesse, quod ad gloriam & admirationem scriptoribus unquam inservit. Tantæ contingunt mutationes, quæ mera seculi miracula arguunt! Rex felicissimus, ditissimus, potentissimus, consumptis viribus & divitiis, fortunam simul decoxit. Rex Germaniæ formidabilis uno impetu fractus est. Castella multo sanguine acquisita, gratis evertuntur. Bellorum nova quasi methodus introducitur, sive prælia sive obsidiones sive proditiones etiam intuearis. Prælia non destinato sed raptim & tanquam in transitu committuntur; obsidiones Bomborum, ut vocant, violentia promoventur, ut fere de invincibili castrorum firmitate in universonum desperem⁹; Prodiones non millenariis sed millionibus redimuntur. Non Imperator ab Aulæ Magistro; non Rex à Cancellario; non Princeps à Confanguineo; non Soci⁹ à Mediatore; non Miles à milite tutus. Sanè si futuri sunt Posterì, omnium retro seculorum quintam dicent essentiam, quæ nunc paucorum annorum decursu armis & consiliis fuerunt accumulata.

V. Quamobrem si operæ pretium est res adeò magnas non negligere, nondum me pœnituit congeffisse in schedas, quæ occurrunt notabilia, sub finem vero aîni collectanea ista redegisse in ordinem, adhibito meliori iudicio. Sic enim spero, historias brevi sperandas, me aliquando & jucundiùs & utiliùs perlustraturum.

VI. Cæterùm ne Benevolus Lector nesciat, quid ego præ cæteris memoriâ dignum iudicare soleam, subjeci his discursibus Nucleum Novellarum, intra hos sedecim annos collectum: nunc enim, ne ordo nimium turbetur, libet progredi ad reliqua capita.

CAPUT IV.
DE USU NOVELLARUM IN
POLITICIS.

I.

Hic demum verus ille Usus est, ad quem instrumenta superioribus capitibus designata faciunt. Sed in quo facilis sæpe multorum lapsus est. M. Terentii apud Tacitum hæc erat vox *Annal. lib. 6. cap. 8. Abditos Principis sensus, & si quid occultius parat, exquirere illicitum, anceps, nec ideò assequare.* Nec ineptè Camdenus *Annal. ad an. 1579. p. 299.* hæc ipsa arcana dixit *labyrinthum inextricabilem.* Proinde singulari cautione opus, ne intempestivo iudicio, aut minus reverenter de supremis Majestatibus sentiamus, aut nostram ipsorum imprudentiam eventu planè diverso argui videamus.

II. Cæterùm quatenus licita est hæc curiositas, primò in Novellis designantur JURA inter Principes in utramq; partem disputata: quorum quidem exacta cognitio exinde non percipitur; occasio tamen enascitur inquirendi in fontes Legum & Historiarum: cum alioqui nulla ignoti futura esset cupido. Curiosam multorum quæstionem excitavit Ducis Lotharingiæ obitus. *Is enim repudiatâ priore Uxore duxerat Mariam de Asprenont, non impetrato Pontificis indultu. Quamobrem nunc quæritur, an pro legitimo haberi possit Filius Carolus Henricus, qui sub nomine Comitis Vaudemontii hætenus claruit? item Filia Anna, quæ maritum invenit Franciscum Mariam de L'isle bonne? Certè validam esse Pontificis declarationem vel inde constat, quod Carolus ex fratre nepos in jura videtur concessisse. Sed aliam quæstionem movet Rex Galliæ. Dum enim*

enim

enim in Literis salvi conductus, quas Legati Lotharingici ad Pacis tractationem profecturi postulant, Ducem nec Fratris nec ipsius Ducatus titulô dignari vult, facile apparet, *Regem credere Provinciam hanc bello acquisitam accrevisse Coronæ Francicæ.*

III. Quamobrem si quis trahatur rerum Politicarum studio, credatq; novellas discursibus eruditioribus esse excolendas, hic demum sentiet, quantum ex Jure publico tum Germaniæ tum Galliæ, ad solam hanc quæstionem requiratur. Quod fanè non sensisset, nisi ex novellis, quantum nesciretur, fuisset perspectum. Proinde quot hætenus oblata fuerunt exempla, quorum occasione quæri potuit de Juribus Legatorum, *an tolerandi apud hostes? an impunè dimittendi, quos novimus in remp. apertè injurios?* & alia multa, quæ circa hanc materiam contra Gallos & Svecos disputata sunt: de Juribus Majestatis, *num Rohaneus privilegia nobilitatis Britannicæ allegans puniri potuerit pro seditioso, ipse tantus Princeps? num Burdegalenses Parlamento & munimentis privandi, quod adversus Quæstores iniquos aliquanto egissent acerbius? &c.* quid multis? quot ejusmodi casus leguntur, tot emergunt admonitiones, esse respiciendum ad fundamenta prudentiæ Politicæ.

IV. Neq; solum perpendi merentur JURA, sed etiam judicium sæpè postulatur de FACTIS. Verum enim est, quod scribit Pasquier *Recherche de la France lib. 3. cap. 11. p. 260.* *Tout ainsi comme aux jeux & comedies, qu' on represente sur un theatre, chacun y entre pour son argent, & se donne loy de juger des bien - ou mal seances des Comediens; ainsi en advient il aux Republiques. Le grands en maniant les affaires d' Estat, jouent tels roolles qu' il leur plait: Les petis en sont spectateurs à leurs despens, & pour n' estre employer aux grandes charges, il leur reste seulement loisir*

de juger des coups. Perinde sicut in ludis & Comædiis, quæ repræsentantur in theatro, qui vivis ingreditur solutâ pecuniâ, sibiq; legem dat judicandi de Mimorum sive decentibus sive indecentibus actionibus; ita etiam contingit in rebus p. Grandes, qui tractant negotia Stat^o, suas partes agunt pro lubitu: minores spectaculo præsentés contribuunt pecuniam: & quia non adhibentur magnis functionibus, iis solum reliqua est occasio judicandi de singulis ictibus.

V. Quoties quæsitum fuit, an Petrus Portugalliæ Princeps justè fratrem Alfonso regno deturba verit, ejus uxorem in suos amplexus vocaverit, miserum & regni & thalami viduum in Terceram Insulam deportaverit? quin etiam an Pontifici integrum sit circa matrimonium proximæ Affinis vivente marito dispensare? Sic scimus Marito Marchioni ereptam uxorem, ipsum dolore legitimo correptum tam diu latuisse in carcere, donec literis reversalibus testaretur se non esse mentis compotem. Quid dicam de nuperis actionibus præfidiariorum Philppiburgensium, qui contra omnem belli rationem Bruchsalensem Civitatem, ad solvendas contributiones promptam, nullisq; injuriis vel odiosam vel suspectam, subjecto igne riverunt eversum? Plura de casu Lobkovvitzii, de captivitate Fürstenbergii, de erepta Colonia Gallorum pecuniâ &c. item ex adverso de nece Wittiorum, de divortio Florentio, de expilatione Monasteriorum in Gallia &c. sese consideranda exhibent.

VI. Sed Politicus etiam rimari conatur CONSILIA: si enim vel maximè arcanorum conclavium secreta ad nostros oculos non perveniant; est tamen non contemnenda ingenii exercitatio, si is actionum causas sive veras, sive apparentes inquiramus, vel, quid alii judicent, observemus. Ponamus Messinam, quæ jam à Gallis tenetur, & cui Ludovicus Pro-Regem Siciliae ausus est imponere. Certè quid Hispanos permoveat, cur lentius procedant, imò, cur nuper Hollandorum victo-

victo-

victoriam suis suppetiis noluerint reddere consummatam, exteri nesciunt. Interim licet indulgere conjecturis, ideò nolle Hispanos Gallorum spes in Sicilia suffocare, ut isti magnam virium partem, utilius Belgio vel Hispaniæ injiciendam, sine fructu dilapident in mari mediterraneo. Sive enim spectes præsentia; Siculi videntur digni, qui à Gallis premantur: sive spectes futura; ob Regni Neapolitani propinquitatem, non est, cur Galli firmiorem ibi sedem figere posse videantur, cum præsertim vesperarum secularum memoria apud indigenas nondum evanuerit.

VII. Sufficiat hæc tetigisse de Consiliis, quæ rectius inter familiares amicorum discursus, quàm in publica hac charta solent ventilari. Pergo ad EVENTUS, unde nobis futuri temporis aliqua accedit divinatio. Moriebatur non ita pridem Sabaudix Dux: posset itaque quis conjicere, quemadmodum a. 1637. Mater nationis Gallicæ susceptâ tutela Hispanis fuisset iniquior; sic hodie, durante inter utramq; Coronam bello, Gallorum favorem fore potiore: sed si vicissim attendatur, Gallos sibi vix suffecturos parum nunc laborare de fociis; Hispanos autem viribus Germanorum conjunctos promptam habere nocendi occasionem: absurdum non fuerit divinare, futuram in Statu Pedemontii Neutralitatem.

VIII. Nescio, an audacia procedere debeat ad notandos ERRORES. Certè ad omnes provoco, quicumq; legere solent novellas, an sibi temperaverint à censoria libertate, cum legerent, Gallos occupatis Hollandiæ Urbibus statim moliri religionis reformationem, nondum firmatâ possessione, nec etiam subactis eorum animis, quos sciebant hac mutatione offendi: Eosdem à Messinensibus spe libertatis advocatos, Nobilium Senatam abrogare, & graviora imponere, quæ perpessa non fuerant
sub

sub Hispanis: Nunc etiam Limburgi, Citadellæ Leodiensis, nescio an Trajecti demolitiones festinari, cum eorundem occupatio tot animarum millibus fuerit redempta.

IX. Sanè profunda interdum Politica, dum errare simulat, summæ prudentiæ gloriam meretur. Quod de Mazarino notavit Priolus *Hist. lib. 10. cap. 21.* Quippe cum mitteretur ad tractatus Pyrenæos, multi judicabant, virum specie honoris ab Aula remotum, nunc inclinare ad casum: nescientes interim, quantum ipse universi Regni arbitrium hoc itinere acquisivisset. Hinc omnes, præsertim Germanicarum actionum Censores, velim rogatos, nolint præcipiti errore inter errores collocare, quod hætenus cunctando vel dissimulando adversus hostes gestum est: Quin credant potius in ambigua hac fortunæ alea non impetu, sed morâ, non temeritate, sed judicio allici victoriam.

X. Magnum quoq; monumentum in Politicis habet **TRIBUTORUM EXACTIO**, cujus exempla utinam ab exteris perscripta multis non usq; ad praxin innotescerent. Sanè quantum sub isto onere laboret Gallia, singulis fere septimanis legimus. Officia summo pretio venduntur. Ecclesiasticis, nisi quod ad vitum requiritur, nihil reliquendum esse decernitur. Charta non nisi signata, magnoq; pretio redempta in Actis & literis apud judicem validis jubetur adhiberi, addita pœna contractus invalidi, si scriptum sit in charta vulgari. Quin etiam Aurifabri signatum argentum vendunt; signi autem impressionem quinta pretii parte redimunt. Audio Capillitorum Confectores nuper redactos ad certum numerum, ut saltem, qui essent inclusi, Privilegium emerent, qui essent exclusi, novâ pre-

pecuniâ antiquam libertatem acquirerent. Nescio, an obtinuerit Consilium, neminem in universo Regno pro legitimo Nobile esse agnoscendum, nisi qui nummum Regis effigie signatum 200. libris redemisset: cum tamen ipsius nummi pretium excedere non posset 8. vel 10. taleros. Sic in Subditorum multitudine & paupertate Rex habet fodinas metallicas. Taceo reliquorum Statuum artes, quæ in novellis sæpissimè attinguntur.

XI. Quid dicam de STATU Regnorum & Rerump? qui nunquam ita potest cognosci, quin subinde novæ mutationes annotentur, quæ sive modum administrandi, sive ipsam formam afficiunt ac evertunt. Et fanè incidimus in tempora, quæ varias & mutabiles casus attulerunt, graviores imposterum portendunt, ut nunc, qui velit è libris, vel ante hoc quadriennium editis sapere, nec adhibeat singulorum ferè mensium insignes mutationes, quasi in tenebris videatur versari.

XII. Hæc de Politica. Sed referri ad hanc disciplinam quoq; solent AULICA, quæ quidem in nudis & quemadmodum aliqui intempestivè judicant, vanis consistunt Ceremoniis; interim ob connexionem quam habent cum negotiis saluberrimis, à Prudentum curâ nunquam possunt abesse. Locum hic præcipuè inveniunt Ritus coronationum, Exequiarum, recipendorum Legatorum, Jubilæorum, Natalium &c. quæ alioquin ad servandum Aulæ splendorem contribuunt, ac à Novellarum scriptoribus studiosè colliguntur. Quibus addi possunt singularia cujusvis nationis, velut diversa Aularum constitutio, diversa officiorum

D

nomi-

nomina: porro si libeat descendere ad specialiora, diversi Equitum ordines, Sanatio Strumarum in Gallia & Anglia, Certamen arietum in Hispania, Oblatio Equi & 7000. Coronatorum annua, facta Pontifici ob regnum Neapolitanum &c.

XIII Ad Aulica verò pertinent CAUTIONES, ET CONTROVERSIARUM COMPOSITIONES, quæ interdum prudentissima ingenia solent fatigare. Egregiam certè cautionem hodie videtur affectare Gallia Rex, qui intelligens tractatus Pacis fore irritos, nisi Dux Lotharingia suos simul mittat Legatos; neq; tamen in literis salvi compassus eundem vult nominare Ducem, ne quasi per propriam confessionem videatur abdicare suum jus, hoc invenit expediens: Nomine Regis Angliæ, qui est Mediator, omnes ejusmodi literas posse concedi, habituras utrinq; suum vigorem. Sic enim credit, satisfieri posse & suo honori & ducis prætensionem. Incidit hoc loco, historia belli Anglo-Belgici, quod ante hos decem annos latissimam in novellis faciebat paginam: quippe sub ejus initium Gallus fœdere Hollandico constrictus, ne irritaret Anglos, cautâ explicatione respondebat, *Pacta ultra Europam non esse extendenda: belli vero causam in Africa esse repositam.*

XIV. De Controversiis PRÆCEDENTIÆ plura sese offerunt, quæ ex novellis notata, lumen in rebus Aulicis non obscurum præferunt. Rex Gallia Pares inter se discordes non sedendo sed stando jussit deliberare, ut quocunq; loco quis occuparet coronam, stationem fervet sine præjudicio. Archi-Episcopus & Elector Coloniensis ante hos annos in Italiam proficiscens Romam potius adire noluit, quàm experiri Contro-
ver-

versias Cardinalium de prærogativa præ Electoribus. Memini Legatum Anglicum Duci Holsatiæ noluisse cedere, sed post longas disputationes, svasu mediatorum sese offerentium, quemvis verso curru domum rediisse. Memini Principem Arausionensem Legato Gallico oblatum, ne videretur cedere, nec tamen irritaret tantum Regem, simulasse voluntariam digressionem in tabernam nescio cujus mercatoris.

XV. Cur multa hic repeto? Quicquid in Politica curiosum aut proficuum est, istius exempla vel adminicula vel admonitiones peti possunt è novellis. Utinam, qui legunt, præsertim inter Studiosos Studio Politico addictos, socios quærerent, continuandis discursibus aptos: sic demum agnoscerent, quantam experientia vim exinde liceret percipere.

CAPUT V.

DE USU NOVELLARUM IN QVOVIS CURIOSORUM GENERE.

I.

Quo magis de Novellarum usu cogito, eo amplior scribendi campus se aperit. Nihil enim in omni Eruditionis imo & artificiorum genere est, quod non attingatur, ac adeo à lectore sedulo discursibus accuratioribus extendi cupiat.

II. THEOLOGI observant varias religionum controversias, & quicquid à religionis five curâ five prætextu solet fluere. Romanenses quanto apparatu Petri successor à suo, scilicet, Antecessore distingvatur, docent, quoties statum aulae Pontificiae describunt. Quæ sit libertas Ecclesie Gallicanae, ut nequicquam urgente Papa, nec ejus infallibilitatem, nec adversus Concilia

cilia auctoritatem, uno verbo, Concilii Tridentini placita recipiat; Quæ Jansenistarum fuerit condemnatio vel tolerantia; Quis inquisitionis Hispanicæ hodiernum rigor sit; quomodo Anglia tum à fanaticis tum à Pontificiis vexata, semper Edicta publicet, semper in causa Pontificiorum conniveat; quomodo Svecia nuper in Dalekarlorum provincia Diabolicis Religionibus fuerit immersa; quæ tandem Ecclesiarum quarumlibet sit conditio, sæpè ex novellis admonemur.

III. JCTI dum judiciorum & suppliciorum varias deprehendunt formulas, aliquid inveniunt, unde procedat ulterior meditatio. Pauci certè fuerunt, ex quo tempore Gallorum Rex Codicem Ludovicianum emisit in lucem, qui libri videndi aliquo non laboraverint desiderio. Sunt etiam rara & extraordinaria exempla, quæ oblivionem omninò non merentur. Sic 1666. Antverpiâ scribebatur Principem Turqviniū, qui Uxoris sororem insidiis lethalibus fuerat aggressus, mirabili modo mortis effugisse supplicium. Incautus enim carnifex, jam percusso strophili, quo velaverat oculos, nodo innoxium ictum cervici intulit, quod sentiens iste, in medium populum è carnificis manibus sese proripuit, retractus & in curiam relatus, salutem ac veniam impetravit. Judicium Condæi nuperis novellis laudatum ita se habebat: Gravidæ ejusdem aulæ puella, jussa Patrem nominare, omnes dixerat ministros & famulos, in quærendis suis amplexibus nimium concordēs: Princeps igitur sorte statuit eligendum, qui Patris vices in se reciperet, futurisq; nuptiis ignominiam puellæ corrigeret. Designatus est Coqvus, cui ad levandum tantæ affinitatis onus, reliqui salarium, quantum dimidio anno perciperent, jussi sunt exsolvere. Plura invenerit, quem talia delectant.

IV. Quantum MEDICI novellis afficiantur, ego

ego non observari. Meminitamen varia medicorum nomina, & molimina adduci. *Quoties Delphino fuerit secta vena, quod curandi genus in nostra patria crederetur lethale; quam indignè Rex Gallia nuper tulerit mortem filii secundogeniti, asserens velle se futurum, si quem tolleret, filium simplici cibo nutritum, Medicis ne quidem ostendere. Imo quis non doleret, allato nuncio, celeberrimi Bartholini Bibliothecam, cum manuscriptis auro carioribus flammarum vi consumptam? Quis Borrii vicissitudines non miretur? Quis lapidem Magneticum nuper Casari exhibitum, qui faceret adversus venenum, nolit videre & cognoscere?*

V. An Philosophiæ speculativæ in novellis habeatur ratio, nolim asserere. Habet tamen PHYSICA, quod non rejiciat, vel etiam suo judicio explicet. Fuisse aliquem in Gallia, qui aquis marinis reddere vellet dulcedinem bibendo aptam; alium aquas transire voluisse, sine vitæ periculo, non ita pridem legimus. Nuper magnam fabulam de Avibus in Comitatu Burgundiæ pugnantis referent illi, qui *auto-psia* videbantur præ se ferre: nec defuerunt, qui rem insolitam magni miraculi loco ponerent. Ast, qui observavit ex Aldrovandi Ornithologia *lib. XX. cap. 5.* in oris Belgii novum hoc non esse, simulq; aspiciat varias avium formas ibidem depictas, parcius fortè mirabitur.

VI. Pulchriora inveniunt, qui MATHEMATICIS & MECHANICIS studiis delectantur. *Quot enim hoc bello cymbarum, pontium, machinarum pyriarum, quas Bombos vocant, armorum, fortalitorum, aliarumque inventionum genera prodierunt? Gallia Rex ductâ fossâ Mare mediterraneum cum Ocea-*

no ausus conjungere : quod in sua ditione Elector Brandenburgicus imitatus, juncto cum Albi Viadro, fluvio Oceani Germanici, cum fluvio maris Balthici. Surrexerunt aliquoties, qui in quovis loco determinatum Longitudinis, ut vocant, gradum observari posse jactitarunt. Habuimus anno 1664. Eclipsin Solarem, à plerisque Calendariographis non observatam. Habuimus Cometas; nescio, an etiam novas Stellas. Habuimus plura excitandis ingeniis aptissima.

VII. Penè omissem POETAS ET PHILOGOS, qui dum varias Comœdiarum inventiones, Arces Triumphales, Emblemata Coronationibus, Natalibus & Exeqviis dedicata, ac alias animorum alacriorum delicias in novellis observant, non negaverint, in isto etiam prato sibi aliquos sepositos esse flores.

VIII. Cæterùm, nescio, quorsum commodè locentur acutæ inscriptiones, quibus maximè luxuriant Romanorum ingenia, postquam Pasqvini & Morforii lapides loqui didicerunt. Sanè semper damnatur Censorium hoc scribendi genus, & semper à curiosis colligitur. Extant Pasquillorum Tomi duo, completentes, quicquid aculeorum à tempore Alexandri VI. usque ad Sixtum V. Romanis Proceribus fuit immissum: at raritas exemplarium nullibi apparentium arguit emptores adfuisse nimium copiosos. Repetitum hoc opus, & ad nostri seculi tempora continuatum fuisse, Amicus olim ex Italia redux memorabat: cujus tamen Libri ne vestigium quidem deprehendere licuit. Pertinent huc Argutiæ manuscriptæ, quas in-

cer-

certo Auctore vulgatas, quoniam de negotiis publicis liberè judicant, omnes describunt, exosculantur, imò inter arcana Bibliothecarum recondunt. Pertinent huc imagines & numi, quibus concinnandis Batavi semper visi sunt affectare præ cæteris gloriam. Sic quos ob potentiam apertè non licet arguere, tacita censura fugiendæ ignominiaë sæpius admonet: permittente DEO, ut monitores inveniant, qui monitionibus adverfantur. Multos tamen in hac licentia mortem vel ignominiam invenisse certum est.

IX. MERCATORIBUS conducere novellas vel ideò clarum est, quod ipsorum sumptibus Postarum onera quàm maximè sublevantur. Est tamen circa rem pecuniariam in singulis Statibus discrepantem, aliqua cautio ad omnes novellarum lectores pertinens, ut Libras Anglicas à Gallicis & Belgicis, Miliones Germanorum à Gallicis discernere: imò Scutorum, Pataconorum, Talerorum, Crusadorum, & quæ reliqua sunt nomina, æstimare discant ad monetæ patriæ valorem. Cum enim pecunia omnium rerum publica sit mensura, vix aberit à confusione, qui mensuræ certam quantitatem non intellexerit.

X. Nihil dicerem de MILITIBUS ET NAUTIS, nisi terminorum militarium & nauticorum ignorantia plerisque narrationibus induceret obscuritatem. Operæ foret pretium Lexico comprehendere vocabula, sæpius ab exercitatorum intellectu aliena: ut in Germanicis, Gallicis, Belgicis aliisque vocibus hoc haberemus, quod Pexenfelderus tentavit in Latinis.

XI. Neque falluntur, qui ludicrorum causâ legunt
no-

novellas, quorum magnam nubem facile liceret congerere, si aliquam in hoc scripto ridendi materiam captaremus. Properat magis animus ad Nucleum Novellarum Capite III. promissum. Nam hæc etiam, quæ scripsimus, quasi per lancem saturam libuit congerere, ut saltem ineptias suas agnoscere discant, quibus novellarum cura penitus frigere aut fordere videtur. Cæterum ex his, quæ sequuntur, apparebit non defuisse nobis materiam, si Geographica, Genealogica, Historica, Politica & reliqua curiosa voluissimus latiori exemplorum apparatu circumvestire. Nucleum verò hunc quod attinet, equidem plura poteram sistere, si per otium licuisset Theatri & Diarii Europæi, item Relationum Francofurti & Lipsiæ prodeuntium tomos, vel etiam Mercurium Hollandicum hoc bello inchoatum perlustrare: sed, qui excerpo Novellas, cavere simul debui, ne prolixitas in amplitudinem historiæ excresceret, ac cum nucleo corticem quoque proponeret.

NU-

NUCLEUS NOVELLARUM

Ab Anno 1660.

usq; 1676.

M D C L X.

In GERMANIA celebratur Jubilæum, ob impetratam ferè per omnes Christianorum provincias pacem.

Monasteriensis Civitas Episcopo se opponens fœdus pepigerat 1658. cum Hollandis: damnata tamen 1659. à Judicio Aulico hoc anno jubetur subire jugum.

Erfurtenfes tertiâ vice à Commissario Cæsare admonentur, ut introducerent preces è Cathedris Ecclesiasticis pro Electore Moguntino.

16. Apr. moritur *Elisabetta Charlotta, Electoris Brandenburgici mater, è domo Palatina.*

4. April. moritur *Enno Ludovicus, Princeps Frisæ Orientalis inter venandum eqvo delapsus.*

Mens. Septembr. moritur *Johann Casimirus, Princeps Anhaltinus in Dessau.*

Mense Decembri ventorum vis undiq; sedit, non sine edificiorum, sylvarum & præcipuè navium clade.

In ITALIA Florentinam deformat incendium fortuitum.

TURCA Georgium Ragozkium, Transsylvaniæ Principem invadit, quòd sine indultu Svecis adstitisset contra Polonos. Ragozkus in prælio occumbit, Waradinum fortalitiû celeberrimum cedit Turcis.

Constantinopoli flamma vis 60000. ades destruit.

In GALLIA post conclusam 1659. Pacem Pyrenæam hoc anno

9. Jun. recipitur Regia Sponsa Maria Terefia Regis Hisp. filia.

Massilia maris mediterranei civitas domatur, imposito Castello.

Arausio Urbs media in Gallia ad Principem Arausionensem spectans, à Rege occupata, mœnibus nudatur: promissâ restitutione, si Princeps minorennis decem annorum adolesceret.

Circa Burdegalam Terra motus excitatur.

E

Joh

Job. Baptista Gaston, Regis Patruus, Dux Aurelianensis, sine prole mascula moritur.

In HISPANIA feliciter pugnatur adversus Lusitanos: Mauri ab istis in auxilium vocati, antequam exscenderent, ab Hispanis dissipantur. At Classis in Occidentalem Indiam destinata Gadibus excedens tempestate correpta maximam partem mergitur.

In ANGLIA Parliamentum superius à Cromvvelo abrogatum restituitur.

Rex in exilio degens d. 14. April. Bredâ scribit ad Anglos, redirent ad officium, se veniam omnibus indulturum.

Inde Consilia ineuntur recipiendi Regis, qui ex Hollandia solenniter in Regnum reducitur.

Generalis Monkus, cujus opera negotium successerat, creatur Dux Albenarvensis.

Jacobus, Regis frater, Dux Eboracensis, Edvardi Hide Cancellarii filiam sibi collocat.

Episcopi, ante Cromvveli tempora jam abrogati, restituuntur. Auctores Regicidii variis suppliciiis afficiuntur.

In SEPTENTRIONE d. 23. Febr. moritur Carolus Gustavus, Sveciæ Rex adversâ belli fortunâ fatigatus: succedit filius quinque annorum Carolus XI.

D. 27. Maji inter Danos & Svecos concluditur Pax Hafniensis.

Rex Daniæ Fridericus III. Pace feliciter restitutus, à Statibus obtinet, ut ex Regno electio fieri paterentur absolutum & hæreditarium.

Berga Norwegiæ patitur incendium.

In POLONIA. d. 10. Maji componitur Pax Olivenensis, ab Oliva Prussæ Monasterio sic dicta, inter Imperatorios, Brandenburgicos, Svecos & Polonos.

Ceterum in Polonia & Prussia ingens fames filiorum carne Parentes satiat.

In BELGIO Seelandi principis Arausionensis partes amplexi, eundem reliquis Provinciis commendare incipiunt; nec videbatur negligi posse maximè propinquus Regis Angliæ agnatus.

M DC LXI.

In GERMANIA Monasteriensis Episcopus Civitatem Mense Aprili occupat, eamq; nudat omnibus propugnaculis.

Theodorus Adolphus, Paderbornæ Episcopus, moritur, succedit Ferdinandus, Comes Fürstenbergius.

Tremonia lapsa turris subiectum templum nimis deformat.

In ITALIA Romæ condemnatur Borrus ob nefandam heresin: ipse fugiens per Germaniam & Hollandiam medendi artem jactitat, Romæ crematus in imagine.

Cosmus, Florentiæ Dux, sibi collocat d. 19. April. Margaretam Loysam Gastonis Ducis Aurelianensis in Gallia nuper defuncti filiam.

Terræ motu varia oppida destruuntur, aut fœdè lacerantur.

TURCA parat bellum Hungaricum.

In Transylvania Principatum sibi arrogat Kemini Janos stans à partibus Cæsaris, adeoq; Barckzajum à Turcis pendentē securi percutit Turcæ à Venetis apud Insulam Melon in Archipelago insigni clade afficiuntur, cum prius in Dalmatia terrestri prælio fuissent fugati.

Piratae Africani nimis progressibus mercaturam Christianorum affligunt

In GALLIA inter medias voluptates Parisiis magna pars regii Palatii incendio consumitur.

Cardinalis Mazarinius d. 15. Mart. Vincennis moritur; Rex ab eo scriptus hæres.

Apud Nannetenses macellum emptoribus plenum corrui, non sine multorum clade.

Mense Augusto Nicolaus Fouquetius, Redituum supremus Inspector, compingitur in carcerem.

10. Octobr. dum Legatus Svecicus, Comes Braheus, Londini ad Regem Angliæ ingressum parat, inter Estradam Galliæ & Batavilleum Hispaniæ Legatos oritur præcedentiæ controversia, vincente Hispano, qui dissectis rhedæ Gallicæ funibus, ipse loco funium catenas corio obductas habens, sine impedimento progreditur. Galliæ Legatum Rex Parisiis degentem jubet excedere; Suum Madritio revocat.

Die omnium Sanctorum nascitur Regi Filius Ludovicus XV. postea dictus.

In Hispania 6. Nov. nascitur Carolus, postquam 1. Nov. expirasset
Philippus Prosper.

Hispanorum castra à Lusitanis diripiuntur. Illos tamen paulò post
solatur classis argentifera, Regi afferens 15. milliones.

*Marchio Caracena, antequam Belgii gubernationem deponeret, simu-
lans Antverpia obsidionem, ingentem à civibus pecunia summam im-
petrat.*

In ANGLIA detegitur Conjuratio in Regis & Urbis Londini exitium
suscepta.

Duci Eboracensi ex filia Cancellarii nascitur filius.

*Venerus quidam, obscura conditionis homo, Episcopis infensus cum
Latronum manu Londinum invasurus, miserè cum suis perit.*

*Cromwellii cadaver erutum publicè suspenditur, caput ad Turrim West-
monasteriensem affigitur.*

Inter Anglos & Danos renovatur antiquum fœdus, quod tempo-
re Cromwelli à Danis non fuerat observatum.

Regi despondetur Catharina, Regis Lusitaniæ soror, dotisq; loco
simul promittitur Tanger s. Tingi in freto Gaditano fortaliti-
um Africæ.

Rex solenniter coronam suscipit d. 3. Maj.

Mense Junio Conventium s. pactum Status Ecclesiastici olim
Regi extortum, & Presbyteriano regimini favens, publicè per
Carnificem comburitur.

Scotia Episcoporum Regimini valdè adversa sensim exiit feroci-
am, receptis Episcopis.

Idem succedit in Hibernia.

Classis Anglicana frustra molitur obsidionem Algeria in Africa.

In SEPTENTRIONE Sveci pacem non ita pridem cum Russis pa-
ctam confirmant: sepositis interim finium controversiis.

In POLONIA Carnezkius Generalis insignem victoriam à Russis
reportat.

Ast milites nuper in bello Svecico utiles, cum stipendia non solve-
rentur, assumptò Confœderatorum nomine, nimium graves e-
vadunt Reip. maximè bonis Ecclesiasticis, quæ alioquin ab one-
ribus libera videbantur esse lautiora.

In

In BELGIO *ArchiEpiscopus Coloniensis frustra postulat restitutionem Rheinbergi spectantis ad suam ditionem.*

Georgius Christianus, defuncti Principis Frisia Orientalis Frater, Emdam praesidiis Hollandicis munitam tentat: sed interpositu Batavorum redit utrinq; quies.

Hollandorum mediatio in causa Monasteriensi rejicitur.

In Orientali India feliciter pugnatur adversus Lusitanos. Ast in Insula Formosa Hollandi Barbaris cedere coguntur Novam Seelandiam.

In Gvinea Africae prope viride Promontorium Angli Batavis extorquere conantur Imperium.

Cum Lusitanis concluditur pax, ubi Lusitani promittunt solutionem 800000. florenorum.

M DC LXII.

In GERMANIA metus belli Turcici late dissipatur, inde ad deliberandum de auxiliis Comitia Ratisbonensia indicuntur.

Passavia ad Danubium incendio deletur.

Ludovic. Henricus, Princeps Nassovius in Dillenberg d. 9. Maj. moritur.

d. 20. Maj. moritur Wilhelmus, Dux Saxo-Vinariensis.

Leopoldus Wilhelmus, Archidux Austria, Imperatoris Patruus, Episcopus Patavinus, Argentoratensis, Olmuciensis, Vratislaviensis, Magister Ordinis Teutonici moritur d. 20. Nov.

In Episcopatu Argentoratensi succedit Franciscus Egon Comes Fürstenbergius.

In Magisterio Ordinis Teutonici Carolus Josephus, Imperatoris Frater. Ferdinandus Carolus Archi-Dux Oenipontanus 30. Dec. moritur, succedit frater Sigismundus Franciscus.

In ITALIA Romae Carolus Dux Crequius, Regis Galliae Legatus, violatur. Corsi enim, militum genus, a quibusdam Burgundis exacerbati Legati aedes, imò uxorem rhedâ vectam invadunt, Legatus discedit, Rex Galliae meditatur ultionem.

Mutina moritur Dux Alfonsus.

Veneti mense Septembri navalem Turcis victoriam extorquent, captis aut everfis navibus, quae Constantinopoli Aegyptum tendebant.

TURCA excluso Kemini Janos Transylvaniae Principem constituit
Michaëlem Abaffy.

In GALLIA ob inundationem aquarum sterilitas, ex sterilitate ingens
fames, ex fame pestilentia.

Mense Febr. pacta ineuntur cum Duce Lotharingiae, ut ipse recipe-
retur inter Principes regii sanguinis; interim Regi transcribere-
tur omne jus in Lotharingiam. Carolus, Ducis ex fratre nepos,
se exclusum videns, fugit in Germaniam.

Galliae Rex arcto foedere cum Hollandis jungitur.

In minori Britannia, quod aucta essent vectigalia, plebs tumultuatur.

Idem ob salis vectigalia agunt Bononienses, sed male multati resipiscunt.

Dunkerka Flandriae portus, quem Angli haecenus possidebant.

solutis quinque florenorum millionibus, ceditur Regi Galliae.

Regina parit filiam.

In HISPANIA Duce Johanne Austriaco suscipitur expeditio Lusita-
nica: Lusitani crudelissime tractantur. Paulo post Hispani accepta
clade quasi crudelitatis poenas solvunt.

In Lusitania Reginae matri cum filio minus bene convenit.

In ANGLIA Rex Sponsam Portugalicam sibi jungit d. 21. Apr.
Lauson Thalassiarum Algeriensibus piratis extorquet pacem.

Multi ex Regis Judicibus ad supplicium trahuntur.

Angli cum Hollandis d. 4. Septembr. super variis controversiis
transigunt, pacemque firmant. Imprimis ab Hollandis promitti-
tur, velle se ad occursum navium Anglicarum vela demittere, ac
Insulam Puleron in Orientali India restituere, quod promiserant
jam 1622 &c. Excipiuntur tamen casus difficiliore, imprimis præ-
tensio Anglica ob ereptas duas naves, quarum pretium excedit
1700000. florenos Hollandicos. Inde prudentiores judicant tra-
ctatum hunc non fore diuturnum.

In SVECIA destinatur solennis legatio ad Imperatorem, ob con-
firmanda Germaniae feuda: quò nomine solennis introitus in ur-
bem Viennensem negatur, quod veniret tanquam à Vasallo non tan-
quam à Rege.

In POLONIA Confederati quamvis exercent licentiam, indigna-
bundi adversus Regium Procancellarium Patzium, qui videbatur
id

id agere, ut Dux Engvianus, Reginae ex sorore nepos, destinaretur successor Regni.

Prussia hujus militis infensam saevitiam non minus experitur.

In RUSSIA ob adulterinam monetam oritur civium seditio, quam Auctores & Complices gravissimis poenis luunt.

In HOLLANDIA pax fit cum Tunetanis piratis.

Horrenda aquarum inundatio multis urbibus videtur minari extremam cladem.

Lusitanis in Orientali India eripitur Cananor, Cochin ad futuri anni praedam sepositum obsidetur.

M DC LXIII.

In GERMANIA strenue aguntur Comititia, quibus sub anni finem ipse Imperator cum multis Principibus accedit.

Adamus Laurentius Comes Turingensis fit Episcopus Ratisbonensis.

Argentoratenses, autoritate Regis Galliae permoti, controversias cum novello suo Episcopo deserunt.

Episcopus Monasteriensis nomine Principis Lichtensteinensis à Principe Frisiae Orientalis postulat 300000. taleros, decreto Imperatoris adjudicatos, ac per stratagema occupat fortalitiū Eyderanum. Hollandi moliuntur amicam compositionem, oblata ad solvendum pecuniā, postmodum ostensis armis.

Mense Octobri Christianus Dux Megapolitanus lineae Sverinensis in Gallia discedit ad Religionem Pontificiam.

Mense Decembri Sponsalia Imperatoris cum Margareta Hispanica confirmantur.

Erfurtenses Feciale Imperatorium, in causa Moguntini venientem d. 8. Octobris ex eqvo deturbant, verberibus affectum dimittunt: paulo post milice Moguntino irritati seditioem excitant, Consulemq; Imprecbtum d. 30. Nov. capite truncant. Inde gravioerem merentur Banni declarationem.

In ITALIA Romae Castellum Angeli caelitus tangitur, Angeli in summa arce brachium excutitur; insignia Pontificis deformantur. Aliqui inde augurantur calamitatem belli Gallici.

Florentiae Cosmo III. Duci nascitur filius mense Augusto.

Mar-

Margareta Sabaudica Rainucii Ducis Parmensis Coniux moritur, thalamo Parmensi destinatur Isabella Estensis, Mutina Ducis filia.

Rex Galliarum causam Parmensem adversus Papam suscipiens urget restitutionem Ducatus Castri, 1644. sub debitorum pretextu ereptum. Rex quidam sive Princeps Maroccanus ex Africa, Neapoli degens, fidem Christianam amplectitur.

TURCÆ immixtis Tartaris Hungariam & Moraviam miserè deprædantur.

Forgatschius Neuheuselium à Turcis obsessum, post strenuam defensionem, non expectatis suppetiis, factâ deditone relinquit. Interim Nicolaus Serini Comes, Turcas primò ad Carolo stadium, postea ad Muram fluvium feliciter profligat.

In GALLIA Civitas Avenionensis, alioquin Juris Pontificii occupatur; quin etiam Pontifice fulmen minitante respondetur, fieri posse, ut Ecclesia Gallicana regeretur per peculiarem Patriarcham.

Mense Martio moritur Eduardus Palatinus, Electoris frater, jus naturalitatis in Gallia adeptus.

Ob tractatum superiori anno cum Lotharingo initum queritur causa invadendi Lotharingiam, Marsal fortalitium nobilissimum occupatur.

Mense Decembri Fœdus Helveticum solennioribus Ceremoniis confirmatur, intercedente utrinq; juramento.

Dux Engvianus Henricus Julius Loysam Eduardi Palatini filiam splendidis nuptiis Conjugem indipiscitur.

Paulò post in Parlamento præsentè Rege quatuordecim creantur Duces & Pares Franciæ, de Vernevil, Mareschalli d'Estree, de la Mesleraye, de Grammont, de Villeroy, de Mortemar, de Mazarin, de Foix, de Crequi, de Coaslin, de Navailles, de St. Aignan.

Fouquetius coram iudicio graviter examinatur.

In SABAUDIA miseri Waldenses crudeliter habiti, tandem se defendunt, Hollandi collectis Eleemosynis eos recreant.

Francisca Magdalena Gasbonis Ducis Aurelianensis filia Carolo Emanueli Duci collocata, sub initium anni sequentis moritur.

In HISPANIA Commissarius Financiarum Joh. de Gongrona Repe-tundarum reus ex carcere respondet.

Joh.

Joh. Austriacus in Lusitania Eboram capit, sed ad prælium adactus gravissimam ac pudibundam cladem patitur. Interim Lusitani victoriâ frui malunt, quàm uti.

In ANGLIA Quackeri publicam securitatem turbant.

Angli ab Hispanis in India occidentali læsi Cubam Insulam invadunt, expulsisq; incolis & incensa S. Jacobi Urbe discedunt.

In SEPTENTRIONE Cornificius Uhlesfeldius, Regis Danici primarius Minister, conspirationis reus aufugit.

Comes Konigsmarckius bello Germanico clarus in Svecia moritur.

d. 3. Aug. Stetinum Regi Sveciæ præstat homagium.

d. 10. Octobr. Johanni Georgio III. Electorali Saxonix Principi despondetur Anna Sophia Daniæ Regis filia primogenita.

In POLONIA militum Confœderatorum tumultus componuntur.

Cosacci sub tutela Moscovitica turbas movent.

d. 18. Octobr. Friderico Wilhelmo Electori Brandenburgico post impetratam Prussix Superioritatem à Regiomontanis præstatur homagium.

In BELGIO Hollandi novam precationis formulam nituntur introducere, quibus acriter contradicunt Selandi.

Cochinum Orientalis Indiæ Lusitanis tandem eripitur.

Canada Americæ sive insula sive provincia terræ motu miserè affigitur.

M DC LXIV.

In GERMANIA Carolus Josephus, Imperatoris frater, qui viveret unicus, moritur.

In Magisterio Ordinis Teutonici succedit Johannes Caspar ab Unbringen

In Comitibus rerum bellicarum cura præsentis Imperatore cum successu agitur. Legati suppeticas impetraturi ad omnes Reip. Christianæ Status designantur.

Archi-Episcopus Salisburgensis Passavii simul fit Episcopus.

d. 1. Nov. Fundatore AUGUSTO Principe Gymnasium Augustum Weissenfelsæ introducitur.

In ITALIA post varios timores mense Febr. Pisis inter Gallum & Pontificem concluditur pax. Chisius Legatus à Latere mittitur Pa-

F

risios

rifios deprecatum. Avenio restituitur Pontifici. Parmæ Dux frustra sperat discamerationem Castri.

Gasvinus Nichelius Jesuitarum Generalis Romæ moritur : succedit Job. Paulus Oliva.

TURCÆ celebrant occupationem Neuheuseli. Sed inter ignium nocturnorum ludibria magna pars ædium Constantinopolitanarum corripitur.

Serinius quinque Ecclesias diripit : Pontem Esseckiensem destruit. Mense Majo Imperator Constantinopoli discedens ad Hungariæ fines movet.

Interim congregatis Germaniæ auxiliis, Turcæ quadruplici clade affliguntur, præsertim in prælio ad Sana Gothardum d. 22. Jul.

Imperatori ex Concubina Græcæ nationis nascitur filius : fratres antiquâ lege strangulandos ipse adhuc in vivis relinquit.

d. 10. Augusti florentibus Christianorum rebus improvisa concluditur pax ; indignantibus Hungaris. Imperator tamen Leopoldus videbatur tria respexisse, 1. Quod Hispaniæ Rex morti esset proximus. 2. Quod Polonia Regem haberet nullò hæredemunitum. 3. Quod Turca Venetis alioqui daturus pacem, unitis viribus immineret Hungariæ.

Nicolaus Serinius ab Apro occiditur : nisi genus mortis hoc anigmati involvitur.

In GALLIA *Lupara (Louvre) Regis sedes nitidiùs extruenda præstantissimis artificibus locatur.*

Consilia Societatis Mercatoriæ tum quoad Indiam Orientalem tum quoad Occidentalem, Autore Colberto, strenuè agitantur. Quinetiam fossa inchoatur, unde naves ex mari mediterraneo in Oceanum felici compendiò possent transportari.

Dauphino, Regis filio, ad futurum baptismum, qui tamen postea dilatus, mittuntur à Pontifice fasciæ benedictæ.

Galli ad stabilienda commercia occupant Castellum Africanum Gigery, idè; novò nomine vocant la Sainte Croix : at post brevem ejus possessionem à Barbaris rejiciuntur.

Contio Principi nascitur filius Franciscus Ludovicus mens. Maj.

Henricus Dux Gvisus moritur mens. Jun.

Ponti-

Pontifex Regi concedit Jus Patronatꝝ Episcopatuū, Metensis, Tullen-
fis, Verodunensis, Arrebatensis, Perpiniani, ut & Ecclesiarum Alsatiaē
Qvod Gallus Imperatori in Hungariam misisset auxilia, Legatus
Gallicus Constantinopoli conjicitur in carcerem. Neqꝫ tamen
Rex magnam hanc injuriam ulciscitur, ob minorem contumeliam
nuper iratissimus Pontifici.

In HISPANIA Regis langvida senectus parum promovet negotia
adversus Lusitaniam.

In ANGLIA conferuntur consilia, ad defendendum fortalitium
Tingitanum adversus Gaylandum.

Navium apparatus Hollandis fit suspectus, donec ab Anglis missæ
ad Africanum littus copiæ, non indicto bello, munimenta Hol-
landorum, ad Caput viride (Promontorii nomen est ad Gvine-
am) unà cum navibus occuparentur. Causam faciebant articuli
in fœdere 1662. sepositi, quorum satisfactio nondum contigerat.

In DANIA Primogenitus Regis Princeps omnium Collegiorum
denominatur Præses.

*Sperlingius Med. D. conspirationis Ublefeldianæ reus Hamburgo per-
astum abductus, respondet ex carcere*

In SVECIA Metropolis Stocholmia aliquoties incendio laborat.

Feudorum Germanicorum in Aula Imperatoria tandem obtinetur
confirmatio, suspensa, nescio ob quas causas, jam à morte Ferdi-
nandi III.

In POLONIA feliciter pugnatur adversus Moscovitas.

Mense Decembri Georgius Lubomirskius, Regni Mareschallus,
tanquã Auctor superioris Confœderationis inter milites, accusatur
Nobiles protestantur, liberamqꝫ suam vocem in Comitibus validam
asserunt: nihilominus prævalente Regis (*forsan & Reginae*) factio-
ne condemnatur ad pœnam (*sic verba sonant*) abjudicationis ho-
norum, infamiæ, Bonorum confiscationis & colli.

In BELGIO Mortaignius virginem rapiens asylum quærit apud Comitē
Culenburgensem, postea Bremæ è mediis militibus diffugiens, Hollandos
eludit, Comes parum abest à periculo.

Rex Galliaē urget restitutionem bonorum, quæ in provinciis fœ-
deratis pertinerent ad Equites Melitenses.

Fortalitium Eyderanum à militibus Monasteriensibus occupatum,
copiis Hollandicis obsessum recipitur.

*Wilhelmus Princeps Nassovius Pistoletti explosionem festinaturus impro-
visam sibi mortem accelerat.*

*Mense Januario Eclipsis Solis contigit, plerisque Calendariographis non ob-
servata.*

Gemina præcedentiæ controversia offertur. Mense Aprili Holsatiæ
Dux obviam factus Dovvningio Regis Angliæ Legato, quòd nollet
cedere, impetum fieri jussit in satellites. Postea per mediatores effe-
ctum est, ut quisque versis carrucis pristinâ viâ regrederetur. Mense
Majò idem tentabat Princeps Arausionensis adversus d' Estradium
Legatum Gallicum. Sed dimissus Legatus, Princeps carrucâ egre-
diens simulat se accessisse, ut Tabernam mercatoriam perlustraret.

Reiterus Admiralis in Africam missus, progressus Anglorum turbat,
Surata India à prædonibus diripitur.

Mense Decembri apparet Cometa.

M DC LXV.

In GERMANIA moritur Princeps Porcia Aulæ Imperatoriæ supre-
mus Magister d. 24. Febr. surrogatur Wenceslaus Princeps de Lob-
kovviz.

d. 15. Mart. Cellæ moritur Christianus Ludovicus, Dux Lünebur-
gensis. Circa successionem colliduntur fratres Georgius Wilhel-
mus & Joh. Fridericus Pontificiæ religioni addictus. Uterque ad se
pertinere asserit portionem Cellensem. Tandem d. 28. Sept. con-
troverfiis compositis Georgius Wilhelmus Cellam, Joh. Fride-
ricus Hannoveram obtinet.

Mense Majo Comes Leslæus, ad Legationem Turcicam designa-
tus, iter suscipit: alius Legatus Turcici Imp. nomine Viennam
accedit.

d. 25. Maji moritur Sigismundus Franciscus Archi-Dux Oenipon-
tanus, cui jam desponsata fuerat Hedvvig Augusta è domo Sulz-
bacensi. Ad Imperatorem redit Comitatus Tyrolensis hæreditas.

Gotha incendio deformatur mense Jul.

Lubecenses cum Senatu reciprocant controversias.

Be-

Berolini Stabulum Electoris igne consumitur.

Electo Moguntinus Palatino movet turbas. Nam Ladenburgi ad Nicrum possessio, spectans alioquin ad Episcopatum Wormatiensem, oppignorata erat Palatino, qui tergiversabatur, Moguntinò volente pretium pignorationis exsolvere. Tandem oppidum vi expugnatum Sequestro Imperatoris traditur, donec solutò pretiò is evanesceret.

d. 5. Octobr. Academia Kiloniensis solenniter dedicatur.

d. 21. Nov. moritur Henricus Julius Dux Saxo-Lauenburgensis.

Oppolium & Ratibora Silesiæ Ducatus Polonis hætenus oppignorati, solutò pretiò redeunt ad Imperatorem.

In ITALIA Parmensis nequicquam urget restitutionem Castri.

d. 16. Aug. moritur Carolus III. Mantua Dux.

TURCA Neuheuseli nomine à circumjecto territorio postulat homagium.

Abassy missis ad Imp. Rom. Legatis rem Transylvanicam cupit Paci inclusam.

Seraglio s. Gynæceum Turcicum igne perit.

Novus Judæorum Messias, qui Smyrnæ exurgens Judaicum populum incredibili expectatione impleverat, pudibundam fabulæ facit catastrophem, assumptâ post annum religione Turcica.

Arabes ingenti tumultu Mecham occupant. An Mahomethis sepulchrum vi magneticâ in aëre pendulum destruxerint, illi viderint, quibus autoribus id in novellis fuit memoratum.

In GALLIA Fouquetius condemnatur ad perpetuum carcerem, ducendus Pignarolam.

Rex in Parlamento Edictum confirmat adversus Jansenistas: ast urgente Pontifice, ut in Ecclesia Gallicana firmaret Pontificis infallibilitatem ejusq; auctoritatē supra Concilia, nihil obtinetur.

Rex fervente inter Anglos & Batavos bello, ab his admonetur fœderis 1662. initi. Is tamen respondet, turbas excitatas in Africa: fœdus verò non extendi ultra Europam. Tandem susceptâ mediatoris personâ, Ducem de Vernevil Legatum destinat ad Regem Angliæ.

Dux Beaufortius adversus piratas maris mediterranei classē educit.

Mortuô Rege Hispaniæ Gallus prætendit in successionem Belgicam nomine Conjugis, allegans Jus devolutionis in Brabantia usitatû. *Orange restituitur Principi Arausionensi.*

In SABAUDIA Carolus Emanuel sibi jungit Mariam Johannam de Namour, è Sabaudica itidem familia natam, Principis Nemorosii in Gallia hæredem. Carolus Lotharingus, cui desponsata ista fuerat, indignatur sibi eripi sponsam.

Genuenses cum Sabaudis ob controversias finium collisi, auctoritate Regis Galliæ redeunt in gratiam.

In HISPANIA *Dux Medinae Sidoniae moritur.*

Lusitani irruptionibus suis viciniam terrent. Marchio Caracena in occursum missus gravi clade afficitur.

d. 15. Sept. Philippus IV. Rex moritur, succedit filius Carolus II. quatuor annorum. Classis argentifera 16. Millionum dives appellit.

In ANGLIA bellum velitationibus Africanis excitatum, mense Februario Hollandis indicitur.

Fanatici publicam quietem nimis turbant.

Accedit Pests Londini maximè grassans : unde Parlamentum Oxoniæ conscribitur.

In DANIA displicet Anglorum temeritas. Hollandis enim in portum Bergensem Norvvegiæ digressis, Angli postulaverant à præfecto, expelleret naves, additâ comminatione, fore ut vi viam aperirent. Tandem re infectâ discedunt, Rege Anglô, factum Thalassiarum palam non approbante.

In SVECIA Rex Carolus Academiae Upsaliensi studiorum gratia addicitur.

In POLONIA *Cernezkus, insignis belli Dux, moritur.*

Causa Lubomirskii efficit, ut tria Comitata sine fructu dirumpan- tur. Ipse Lubomirskius manu armatâ se ostendens, sub anni finem consentit in armorum inducias.

In BELGIO prohibentur manufacturæ Anglicæ.

d. 3. Jun. per biduum gravis pugna, Batavis tandem, cum jactura præcipuorum Admiralium naviumq; bellicarum diffugientibus.

Episcopus Monasteriensis pecuniâ Anglicâ instructus Hollandis movet bellum terrestre, ob Dominium Borkelo, suo Episcopatu debitu.

Angli

Angli Hollandis naves aliquas ex India Orientali reduces, item
alias plures Smyrnâ venientes eripiunt.
Cometa sive pristinus sive novus denuò apparet.

M DC LXVI.

In GERMANIA Wildfangiatus causa cum Palatino Electore colliduntur vicini Episcopi, Principes & Comites.

d. 14. Jun. Magdeburgenses Duci Augusto & eventualiter Electori Brandenburgico præstant homagium.

d. 3. Jul. moritur Albertus Bavarie Electoris Patruus, paulò ante Electoratus Administrator.

Mense Decembri ex Hispania Viennam venit Margareta Terefia Imperatoris Sponsa: Nuptialem solennitatem illustrat Balletum, ut vocant, instructis equitibus productum, inventoribus Florentinis.

In ITALIA Pontifex valetudinem indies debiliorem, usu lactis asinini fovet.

Mantuani & Mutinenses ortâ circa fines controversiâ utrinq; ad arma spectant; sed interventu vicinorum restituta tranquillitas.

In HUNGARIA Comes Ballassi Imbre, qui sub prætextu controversiarum cum Palatino turbas moverat, coactus sese submittit.

TURCA nostro Imperatori donat Bibliothecam Ludovici Hungariae Regis, constantem libris 50000.

Obsidio Candiaë suscipitur.

In GALLIA mense Februario, post frustra tentatum Mediatoris officium, declaratur bellum adversus Anglos.

d. 20. Jan. moritur mater Regis Anna Maria Hispanica.

Regis Angliæ Mater, Gallie Regis amita versatur in Gallia.

Lutetiaë ad impedienda facinora nocturna laudabili instituto, novæ ordinantur vigiliae, additò onere alendorum in quavis platea ignium.

Ducis Aurelianensis filius exactò bienniò moritur.

In HISPANIA Legatus Anglicus mediatoris personam agit inter istos & Lusitanos. Lusitanis superioritatem suam defendentibus offeruntur induciæ; his repudiatis placet consilium, ut sepositis
Regum

Regum personis, Respublica Hispanica cum Lusitanica pacisceretur: sed hoc etiam in Statu Monarchico vix videbatur recipi posse.

d. 27. Febr. in Portugallia moritur Regina Mater.

Alfonfus Portugalliae Rex à Gallia accipit Sponsam Mariam Franciscam Ducissam Aumaliae è domo Sabaudica, dote splendidissimâ instructam.

In ANGLIA mense Martio bellum quoque declaratur adversus Gallos *d. 12. Sep. Londinum sevisimò incendiò affligitur.*

In DANIA Hollandis conceduntur auxilia adversus Anglos.

Princeps Electoralis Saxoniae consummat nuptias.

In SVECIA Tractatus finium causa cum Moscovitis agitati, tandem perficiuntur.

Civitas Bremensis post varia libertatis molimina Svecis promittit, velle se usque ad annum 1700. abstinere à sessione in Comitibus, ite à titulo liberae ac Imperialis Civitatis: Svecis interim affirmantibus, omnia Privilegia fore salva, quae vigore Instrumenti Pacis Civitati competere.

In POLONIA Lubomirskius allectis ad se Nobilibus militibusque Confœderatis, Pacem tandem à Rege obtinet, eam tamen lege, ut extra Regni fines concederet.

Post eandem Pacem d. 30. Jul. publicò Regis diplomate libera Electio Proceribus confirmatur, indignantibus, qui stabant à partibus Gallicis, penes Regem non esse jus denominandi successorem Gallicae nationis.

In BELGIO Pax obtinetur cum Episcopo Monasteriensi, hâc lege ut is renunciaret omnibus foederibus, in praerudicium Belgii spectantibus, Borkeloensam Dynastiam restitueret, milites ultra 3000. non retineret.

Princeps Arausionensis pro Filio Status agnoscitur, annuamque Pensionem obtinet.

Electo Brandenburgico Hollandiam perlustat.

d. 11. Jun. per quatrimum pugna navali certatur: utrinque jactatur victoria.

d. 4. Aug. denuò naves colliduntur. Hollandi fugiunt, Trompius quasi re malè gesta deponitur.

Classis Mercatorum in portu Vlie ad Russos destinata, Anglorum fraude incenditur. Paulò post Batavi naves Anglicas in Albis ostio prope Hamburgum incendunt. Inde Angli ab Hamburgensibus petunt restitutionem: cum tamen illorum culpa nihil esset admissum.

Mense Octobri publicatur fœdus defensivum, quod Rex Daniæ Elector Brandenburgicus, & Duces Lüneburgici pepigerant cum Statibus Belgii fœderati.

Æstas præter morem calida felicem reddit vini proventum.

M DC LXVII.

In GERMANIA controversia Wildfangiatus Arbitris Gallo & Sveco d. 7. Febr. componitur. Electori Palatino jus suum confirmatur.

d. 18. Jun. moritur Conjux Electoris Brandenburgici è domo Arausio-
nensi. (dus.

d. 18. Sept. Imperatori nascitur Filius in baptismo dictus Ferdinandus Cardinalis Harrachius Pragensis Archi-Episcopus moritur, succedit Comes de Colovrat.

Princeps Frisiæ Orientalis, ut & Familia Fürstenbergica in Comitibus ad votum & sessionem in Senatu Principum admittitur.

In ITALIA Genuensis Resp. solennem Legationem ad Portam Ottomanicam destinat, ut sub propriis signis imposterum liceret in Turciam navigare, quòd antea sub vexillis aliorum fecerant. Sabaudus Genevensibus movet turbas, quibus tamen intercedunt Helveti.

Ragusa in littore Dalmatia terra motu destruitur.

d. 22. Maj. moritur Alexander VII. Pontifex, cui post mensum

d. 20. Jun. succedit Julius Rospigliosi assumptò nomine Clementis IX.

Sabaudus cum Mantuano circa Vicariatum Rom. Imperii per Italiam controversit.

TURCA obsidionem Candiaë furenter continuat.

In GALLIA Regi nascitur filia d. 2. Jan. unde præ nimio gaudio solenniter canitur, *Te DEum laudamus*, quòd alioqui solis filiorum natalibus factum.

G

Rex

Rex molitur editionem Codicis Ludoviciani.

Successio terrarum Belgicarum urgetur, licet Regina Galliae ante nuptias solenni abdicatione omnia jura à se removisset. Editio igitur librò (quem tamen alius, sub titulo Clypei Status & Justitiæ: solidissime refutavit) justitiam armorum adstruere ausus. d. 1. Jun. solenniter bellum indicitur. Hispanis ad tantum impetum non armatis, Galli multas Urbes, præcipuè Insulas (Nyssel) occupant. Interim usq; ad belli denunciationem Archi-Episcopus Ebrodunensis (Ambrun) Madritii Legatus, negaverat, apparatus Gallicos dirigi adversus Belgium.

In HISPANIA defensio adversus Gallum tardius procedit.

In LUSITANIA firmissimum foedus cum Rege Galliae pangitur.

Tandem Alfonsus Rex à Subditis malæ administrationis, ab Uxore impotentiae accusatus, cogitur deponere coronam: succedit titulo Regentis Regii frater Petrus.

In ANGLIA Dux Buginkamius quasi Regis progenie contempta, quod ipse suam nescio ex qua Genealogia prætulisset, compingitur in carcerem: at brevi asseritur in libertatem.

Principi Eboracensi duo intra unam septimanam filii moriuntur; cui tamen mensis September novam filii nativitatem intimat.

Comes de Clarendon Cancellarius, multorum criminum reus, fuga salutem querit. Interim eidem imputatur Dunkerka venditio, nec non belli Hollandici ulterior dilatio.

In DANIA d. 26. Jun. Princeps Regius Christianus sibi collocat Charlottam è Domo Hasso-Casselensi.

d. 19. Jun. moritur Antonius Guntherus, ultimus è Comitibus Oldenburgicis. Rex Daniæ & Dux Gottorffensis sibi asserunt hæreditatem, jure proximæ agnationis: sed contradicit Joachimus Ernestus, Dux Holsatiæ in Plön, qui gradu unò se propiorum Comiti defuncto assererat.

d. 24. Octobr. Christianus Albertus, Dux Gottorffensis ducit Fridericam Amaliam, Regis Daniæ filiam.

SVECI à Civitate Bremensi d. 9. Jul. accipiunt homagium.

Christina Regina novi Pontificis electionem Hamburgi solenniter celebratura, quod plebejis concessisset liberum vini potum, ab iisdem ebriis domo
extur-

exturbatur, fractis fenestris, tentataq; adium destructione, nisi Magistratus auctoritatem interposuisset in tempore.

In POLONIA Pax concluditur cum Moscovitis.

Cofacci Duce Dorossenkio sub protectionem Turcarum sese committunt.

Lubomirskius Vratislavia moritur.

d. 10. Maji moritur Regina factioni Gallorum in regno nimium dedita, turbarumq; hactenus cum Lubomirskio non levis causa. Rege ad senectutem vergente præter Gallos & Germanos successionem ambiunt Tartarus & Moscovita.

In HOLLANDIA Admiralis Reiterus classe ad ostium Tamisis adductâ, flumen ascendit, occupatisq; insulis & fortalitiis quibusdam insigni prædâ, majori gloriâ recedit.

d. 13. Jul. Bredæ inter Anglos & Batavos, mediantibus Svecis, pax componitur: unde Galli & Dani quoq; cum Anglis redeunt in amicitiam.

Princeps Arausionensis in Consilium Status allegatur: at Gubernatoris functio publicè abrogatur edicto, quod die Mortification der Stadthalterschaft communiter appellatum.

M DC LXVIII.

In GERMANIA Mense Januariô filius Imperatoris moritur.

Per Danubium stabilitur Societas Mercatorum in Turciam.

Mense Febr. Vienna conflagrat sedes Imperatricis vidua.

Episcopus Paderbornensis fit Coadjutor Monasteriensis, frustra competente Electore Coloniensi.

Mens. Apr. Maximilianus, Electoris Bavariae frater, ducit Uxorem.

Mauritiam Febroniam è domo Bullionensi: unde in illa aula magnus partium Gallicarum favor.

Mens. Jun. Hamburgi Commissio controversiæ Plœnensis sine fructu dissolvitur.

Archi Episcopus Pragensis ex Colovratorum familia moritur.

d. 14. Jun. Elector Brandenburgensis sibi jungit Dorotheam Christinam, Christiani Ludovici, Ducis Luneburgici viduam.

Electo Palatinus cum Lotharingiæ Duce colliditur, eidemq; eripit castra.

castra Landstuel & Hoheneck. Moguntinus & Simmerensis suas partes interponunt: tandem res à Cæsare arbitro Marchioni Badensi Judici Camerali permittitur.

In locum Gvidobaldi Archi-Episcopi Salisburgensis eligitur Maximilianus Gandolfus Episcopus Seccaviensis Comes de Kühnberg. Albertus Sigismundus Bavarix Dux Episcopus Freysingensis simul fit Episcopus Ratisbonensis.

d. 2. Aug. moritur Princeps Gonzaga Consilii bellici apud Imperatorem Præses: succedit Comes ac Generalis Montecuculi.

Gustavus Adolfus Marchio lineæ Durlacensis fit Abbas Fuldensis.

d. 18. Oct. Principi Electorali nascitur filius Johannes Georgius IV.

d. 25. Oct. Johannes Fridericus Dux Luneburgo-Hannoveranus ducit Benedictam Principissam Palatinam à Gallia, Edwardi filiam.

d. 21. Nov. moritur Adolfus Wilhelmus, Dux Saxo-Isenacensis, quæ brevi in mortalitate sequitur filius posthumus.

In ITALIA Romæ rescinditur Pyramis erecta adversus Corsos in Legatum Gallicum injurios 1664.

Alia inscriptio, quæ testabatur Henricum IV. Gallix Regem rediisse ad Catholicos, removetur, quasi turpe esset, Regem Christianissimum aliquando non fuisse Catholicum.

Pontifex decimas ab Ecclesiasticis exigendas Venetis decernit insuppentias belli Turcici.

Genuatium & Genevensium controversiæ cum Sabauda sopiuntur.

In AFRICA Tafiletæ nomen inclarescit, occupatis regnis Fez & Marocco.

In GALLIA continuatur bellum adversus Hispanos, occupatò Comitatu Burgundiæ, qui dictus le Franche Comté.

Delphinus filius Regis primogenitus demum 24. Martii baptizatur impositò nomine Ludovici. Ac cum apud Hispanos & Austriacos sæpè decem nomina in baptismo conferantur, ipse natus 1661. festo omnium Sanctorum, dictus *Ludovicus omnium Sanctorum.*

d. 4. Maji Aquisgrani concluditur pax inter Gallos & Hispanos. Hispano restituitur Comitatus Burgundiæ, reliqua à Gallis in Belgio occupata iisdem relinquuntur.

d. 5.

d. 5. Aug. Regi nascitur filius secundogenitus, qui postmodum in baptismo dictus Philippus, in titulo vocatur Dux Andegaviensis. Princeps de Monaco in Galliam concedens, deserta Regis Hispani protectione, fit Dux Valentinois & Par Francia.

Turenus, Reformatorum Patronus & assecla, in extrema jam senectute constitutus, transit ad Religionem Pontificiam.

In HISPANIA mense Martiō tandem Pax cum Lusitanis concluditur Regnumq; illud agnoscitur pro absoluto. Unde Lusitani postmodū indignantur, in Pace Aquisgranensi Hispanum titulis suis adhuc inferere mentionem Lusitaniæ & Algarbiæ.

Multi ex Portugallis Alfonso conpiratione frustranea desiderāt. Petrus tandem dispensatione Pontificis confirmatus, fratris adhuc viventis Conjugem sibi collocat. Alfonso interim delitescere cogitur in monasterio.

Post Pacem Aquisgranensem in gratiam Hispanorum, Angli, Sveci & Batavi fœdus pangunt, à tribus his partibus dictum die Tripl-Allianz/ hâc fini, ut Rex servaretur in eo statu, in quo esse deberet vigore Pacis Pyrenææ.

Mense Junio Pro-Rex Sardinia Comes de Camerano, furente plebe lethalem scelopetæ ictum excipit.

Mediolani moritur Governator Ludovicus Ponce de Leon.

In Belgio Governator de Castel Rodrigo successorem habet Conestabilem Castilia.

Circa hoc tempus Judei filius in Gallia se profitetur esse Balbasarem Regis Hispanici filium: thronum tandem inveniens in carcere.

In ANGLIA Tractatus rerum maritimarum cum Hollandis absolvitur.

Hôc tempore insigne figmentum de Insula Pines vulgatur, quam unicus Anglus, quatuor mulieribus adjutus, magno filiorum & nepotum numero replevisset. Lusit postmodum aliquis, quòd Pines per anagramma esset Penis.

In SVECIA d. 28. Jan. Lundinum Scaniae nuper à Danis impetratæ oppidum ornatur Academia.

In POLONIA Galli Statibus redduntur invisi.

d. 16. Sept. Joh. Casimir Rex solenni abdicatione thronum deserit.

Moscua Rufforum metropolis d. 22. Aug. consumptis 16000. edificiis incendio destruitur.

In BELGIO Würzius militiae Hollandiae praeficitur.

Comes Benthemensis apud Episcopum Monasteriensem, omissa Reformatorum religione transit ad Catholicam: Conjux certior facta filios mittit in Hollandiam, nimium indignante Patre

M DC LXIX.

In GERMANIA Imperatori d. 18. Jan. nascitur filia Maria

Maria Magdalena Archiducis Oenipontani relicta filia 14. annorum moritur.

Lubeca dissidia inter Senatum & Cives componuntur.

Mense Martio Adolfus Johannes Com. Palatinus defuncti Sveciae Regis Caroli Gustavi frater, insigni diffidationis exemplo, Oberbrunnam Comitum Leiningensis in Camera Spirensi Praesidis sedem, miserè diripit: postea securitatem in Svecia quaerit.

Electo Brandenburgicus feliciter molitur transitum ex Viadro in Albim.

Eidem mense Majo in Prussia nascitur filius Philippus Wilhelmus. Marquardus Comes in Castel Episcopus Eichstadiensis, in Comitibus Ratisbonensibus designatur Commissarius Imperatoris.

d. 16. Jul. Salisburgi fragmentum montis corruens multa opprimat aedificia, & in iis plus quam 500. incolas.

Circa hoc tempus Schmideberga prope Witebergam incendium terrestre conspicitur.

Wilhelmus Landgravius Hasso-Casselensis moritur.

Ferdinandus Marchio Badensis cum Electore Palatino venationi indulgens, improvisa proprii sclopeti (Flintam vocant) explosione, seipsum lethaliter vulnerat.

Electo Palatinus cum Lotharingo reconciliatur.

d. 14. Nov. Fridericus Ernesti Gothani filius primogenitus ducit Magdalenam Sibyllam, Augusti, Ducis Saxo-Hallensis filiam.

d. 9. Dec. moritur Anna Maria, Augusti jam dicti Conjux.

In ITALIA Neapoli impostor se nominans Philippi IV. filium naturalem virgis ceditur.

Mense

Mense Octobri Candia, quam Veneti tribus abhinc annis jactura 100. millionum & 200000. militum (ut jactitabant) fortiter defenderant, Turcis per deditioem relinqvitur: ita tamen, ut in ipsa insula Venetis relinqverentur Suda, Spinalonga, Carabusa, & non procul abinde Insulæ Tine & Cerigo.

d. 9. Dec. moritur Pontifex Clemens IX.

In Sicilia mons Ætna terra motu concussus flammam emittit, & fluvium sulphureum, cujus damna superant 400000. Coronatos.

In HUNGARIA Buda olim Regum sedes igne perit, suffocatis flammarum impetu 4000. Turcis.

In GALLIA Mens. Febr. Rex Comitem de Vermandois agnoscit pro filio naturali, sublatum ex Valiera

Conqvisti per Belgium loci, munimentis, imò & Citadellis firmantur

Joh. Casimirus depositò Poloniae regnò, in Gallia impetrat Abbatiam S. Germani.

Suppetiæ Gallicæ in Candia parum proficiunt. Dux Beaufortius cum classe missus infeliciter pugnans ipse occumbit. Ejus locò Admiralis Gallici dignitatem indipiscitur Dux de Vermandois, filius naturalis trium annorum

Mense Septembri duæ sceminæ in Gallia conspicuæ moriuntur

1. Henrica Maria hodierni Regis Angliæ mater, Henrici IV. filia.

2. Francisca Cæsaris de Vendosme relicta Vidua

Mense Octobri Legatus Turcicus singulari pompâ excipitur.

In HISPANIA Pater Everhardus Nithardus Jesuita, Reginaeque Confessionarius, post longa cum Johanne Austriaco dissidia, Romam ablegatur.

In LUSITANIA Regina ex novo marito d. 6. Jan. parit filiam Isabellam Mariam

Alfonsus, cum in monasterio res novas videretur moliri, deportatur in Terceram insulam

In ANGLIA Dux Eboracensis augetur filiâ Henriettâ d. 24. Jan.

In SVECIA pecunia Hispanica accipitur, ob alendos ex pacto fœderis triplicati milites.

In POLONIA novus Rex d. 19. Junii eligitur Michaël Wiefenovvicky

vviecky Princeps in regno conspicuus. Ad festum Michaëlis succedit coronatio.

In RUSSIA mense Octobri oppidum Archangeli ad mare album incendio perit.

In BELGIO Seelandi inter se dissidentes denuò conciliantur.

Per omnem ferè Europam vagatur impostor Job. Michaël Cigala, nescio cujus Principis filium se mentiens.

M DC LXX.

In GERMANIA d. 20. Febr. Imperatori nascitur, & paulò post moritur filius.

Decem Alsatia Civitates Regi Gallia promittunt, se præstituros homagium, si modò cæteroquin salva maneret libertas.

Comes Hanovia hætenus Reformatae religionis, ad Catholicos transit; cum verò adimere civibus vellet templum, Landgravius Hassia auxilia laturus, eundem à proposito abducit.

d. 12. Maji Principi Electorali Dresdæ nascitur alter Filius Fridericus Augustus.

d. 12. Jun. moritur Erdmuth Sophia filia Electoris Saxoniae, nupta Christiano Ernesto Marchioni Byruthino.

Mense Jul. Viennâ pelluntur Judæi, Synagogis in templa conversis.

d. 29. Jul. Viennæ Johannes Adolfus, Comes Schyvarzenbergicus, fit Præses Judicii Aulici.

Comitatus Tyrolensis terra motu concutitur.

Lotharius Fridericus Baro de Metternich, Episcopus Spirensis, fit Coadjutor Moguntinus.

Höxtera, Civitas Abbatia Corbeyensis, premitur ab Episcopo Monasteriensi, qui constitutus fuerat Abbatia administrator, Dux Brunsvicensis, Civitatis protector, eam suò milite firmat. Sed annò sequenti rebus utrinòq; compositis, cives relinquuntur misericordiae Episcopi.

Colonienses extendere volunt sua fortalitia; Elector contradicit, territorium extra mœnia esse suum, nec posse Cives in solo alieno ædificare.

Electori Brandenburgico nascitur filia Maria Emilia.

Mense

Mense Novembri Parisiis moritur Wilhelmus Landgravius, mortui nuper Wilhelmi Casselensis filius primogenitus.

Mense Decembri moritur Maximilianus Emanuel, Bavaria Electoris filius primogenitus.

In HUNGARIA adversus Cæsarem patefacta conspiratio. Comites Serini, Nadaſti, Frangipani, & Joh. Ferdinandus Tattenbachius ducti in carcerem, mox subeunt capitis supplicium.

Cæterum quod Tattenbachius læsæ Majestatis reg amisset Comitatum Reinsteinenſem in districtu Halberſtadienſi, de Feudi dominio inter se concertant Elector Brandenburgicus & Dux Brunſvicenſis.

Hungari de privilegiis sibi timentes Imperatori se opponunt, at pleriq; adducto milite cedunt necessitati; alii arma armis repellere nituntur.

In ITALIA d. 29. Apr. Emilius Altieri fit Pontifex, assumpto nomine Clementis X.

d. 24. Maji moritur Ferdinandus II. Florentiæ Dux, succedit filius Cosmus, variis per Europam itineribus notus.

TURCA Matris insidiis tentatus, quæ filium alterum optaret Imperatorem, Constantinopolin deserit.

In GALLIA Rex Ducem Crequium mittit, ut occuparet Lotharingiam, ne bello quidem denunciato. Dux cum Coniuge & filiis vix habet effugiendi spatium. Causa prætextitur, Ducem contra Pacem Pyrenæam aluisse milites: cum tamen notum esset, milites durante cum Palatino controversiis non potuisse dimitti. Sic Ducatus redactus in formam provinciæ Gallicæ, nequicquam protestante Imperatore.

Henricus Carolus Princeps de Tarento Ducis Trimovillai filius, qui hætenus militaverat sub Hollandis, abdicata functione in Galliam concedens, Pontificiam religionem amplectitur.

Rex in Belgium susceptâ expeditione, postquam Dunkerkæ & alibi spectasset Comœdias, ac Ducissam Aurelianensem dimisisset in Angliam, redit Lutetiam.

In HISPANIA Johannes Austriacus ab aula remotus Saragoſſæ versatur.

H

In

In Gubernatione Belgii loco Conestabilis Castiliæ succedit Comes de Monterey.

Mense Septembri cum Anglis circa negotia Indiæ Occidentalis pax stabilitur.

In ANGLIA commerciorum tractatus cum Danis restituitur.

d. 23. Jan. moritur Dux de Albemarle, postquam ante biduum filii celebrasset nuptias. Rex ipse procedit in exequias, quod sciret hujus ministri opera sibi restitutum regnum.

Fœdus triplicatum nunc perficitur, hâc lege, ut Rex Angliæ paratos habeat 10000. pedites, 1000. eqvites, & 40. naves bellicas; Rex Sveciæ 12000. pedites, 4000. eqvites; Hollandia 10000. pedites, 2000. eqvites, 40. naves. Sveci verò subsidii loco ab Hispanis accipiant 200000. taleros; postea in singulos menses, si pax sit, 10000. coronatos; si bellum ingruat, coronatos 60000.

Interim Mense Majo Henrietta Regis Angliæ soror, Ducis Aurelianiensis Conjux, in Angliam trajicit, visura fratrem; sed quemadmodum eventus comprobavit, destructura machinas fœderis triplicati.

d. 30. Jun. Ducissa jam nominata redux à fratre improvisa morte occumbit.

Mens. Nov. Princeps Arausionensis in Angliam proficiscens splendè excipitur, tanquam proximus Regiæ familiæ cognatus, concessâ ordinis superioritate etiam ante Rupertum Palatinum.

In DANIA d. 9. Febr. moritur Rex Fridericus III. Succedit Filius Christianus V.

Mense Junio Thoma Bartholini, celeberrimi Medici ac Anatomici Bibliotheca, cum manuscriptis nondum editis, igne consumitur.

In POLONIA Rex impetrat Mariam, Imperatoris Leopoldi sororem, eamq; Censtochovæ d. 27. Maji sibi solenniter collocat.

Ipsa Regina d. 19. Octobr. coronatur.

Princeps Radzivil, qui nomine Electoris Brandenburgici gubernaverat Prusiam, moritur, ejusq; loco constituitur Ernestus Bogislaus Dux Crojensis, hætenus Gubernator Pomerania.

In RUSSIA d. 27. Jan. moritur Alexius Alexivviz, Magni Ducis filii primogenitus.

Stepha -

Stephanus Razin Rebellis Regnum Astracanenſe occupat.
 In BELGIO, quòd Rex Gallia gravi telonio merces Batavicas onerasset, neq; tamen Legatos injuriam deprecantes audiret, viciffim prohibentur merces Gallica, quæ causa belli atrociffimi.

M DC LXXI.

In GERMANIA, postquam controversia Höxterana eſſet composita, Dux, ut eſſet operæ pretium conſcripſiſſe milites, auxilio reliquorum Ducum Lüneburgenſium Brunſvigam obſidet, eamq; d. 11 Jun. deditione capit.

Christianus Ernestus Marchio Byruthinus ducit Sophiam Ludovicam, Eberhardi Ducis Würtembergici filiam.

Mense Octobri moritur Dux Plænenſis, ob controverſiam Oldenburgicam notus.

Carolus, Electoris Heidelbergensis filius, ſibi collocat Wilhelmam Ernestinam, Regis Daniæ fororem.

Comes Schvvarzenbergius ad dignitatem Principis eyehitur.

d. 22. Octobr. Johannes Adolſus, Saxonæ Dux, ſibi collocat Johannam Magdalenam ex Familia Saxo-Altenburgica.

In HUNGARIA continuantur turbæ ob clauſa Lutheranorū templa.

In GALLIA Sorbona laborat periculoſo incendio.

Rex denuò ſuſcipit expeditionem verſus Belgium, mirantibus cunctis, cur brevi rediret ſine armorum aliquo effectu.

d. 10. Jul. Philippus, Regis Gallia filius ſecundogenitus, moritur.

Mense Novembri Elisabetha Charlotta, Electoris Heidelbergensis filia collocatur Duci Aurelianensi, eumq; in finem aſſumit religionem Catholicam.

Comes de Lauzun, quem Rex Gallia hætenus habuerat in deliciis, ſubitò captus in cuſtodiam deducitur. Causam plurimi ſubefſe credebant, quod ambiſſet matrimonium Annae Mariae de Mompensier, quæ filia eſt Johannis Baptiſtae Gaſtonis e priori matrimonio nata 1627, ditiffima Gallia virgo: ut Rex non immeritò caveat, ne hereditas ſplendidiffima in alienas delabatur manus, ſed iſtâ mortua, redeat ad Coronam.

In HISPANIA cum d. 6. Jun. inter Sanctos referretur Ferdinandus III. Caſtilia Rex mortuus 1252. ignibus miſſilibus noctu excitatis,

Escuriale s. Laurentii monasterium à Philippo II. 20. millionibus constructum, corripitur. An servata fuerit Bibliotheca rarissimis manuscriptis celebrata, e quidem ignotum est. Rex de restitutione curam suscipit.

Classis argentifera 12. millionibus dives appellit.

In LUSITANIA Pontifex Regem agnoscit, misso illuc nuncio. Sed quod in literis illustrem Portugalliae Regem sine nomine expressisset, nondum videbatur satisfactum petitioni toties iteratae.

In ANGLIA d. 10. Apr. moritur Coniux Jacobi Ducis Eboracensis Regii fratris, quae fuerat Cancellarii filia.

Regi Sveciae ac Electori Saxoniae confertur insigne Periscelidis.

Dublino in Hibernia Regium Armamentarium igne consumitur.

Aliqui audent Coronam & sceptrum Regis Angliae auferre, occiso custode: sed captis aliquibus, insignia restituntur.

Mense Augusto Coniux Legati Anglici, reditura ex Hollandia in Angliam, navi regia vehitur. Cui obviam veniens Hollandicus Admiralis de Gent, cum veli demissione debitam salutationem non praestaret, Capitaneus Anglicus quinque tormentorum ictu indignationem testatur, plura tentaturus, nisi foeminam vexisset, cui ob gravidum uterum displosio tormentorum videbatur noxia. Interim Rex nimium exaggerat negotium, quod 19. articulus pacis Bredanae esset violatus, tandemque ex hac causa belli praetextus arripitur.

In DANIA 7. Jun. Rex novus Fridericoburgi solenniter coronatur.

d. 11. Octobr. eidem nascitur filius primogenitus Fridericus.

Sub idem tempus Duci Gottorpensi nascitur filius Fridericus.

In POLONIA defensio paratur adversus Turcas, qui Roxolaniam s. Ucraniam, ut vocant, sibi vindicare incipiebant.

In RUSSIA *Rebellis Razin captus, tormentisque subiectus, miserabili supplicio extinguitur.*

In BELGIO continuatur edictum adversus merces Gallicas, iisdemque imponitur vectigal, dimidium rei pretium attingens.

Electo Coloniensis jam foederi Gallico implicitus, ut honestam habeat causam adversus Batavos, restitutionem Rheinbergi denovo urget.

M DC LXXII.

In GERMANIA d. 7. Jan. Johannes Hugo de Orsberck, Decanus Ecclesiæ Cathedralis Spiræ, fit Coadjutor Trevirensis.

Electo Colonienſis cum Civitate reconciliatur, remiſſis articulis difficiliſſimis ad Cameram Spirenſem: inde milites Hollandici, hætenus in Civitate commorati, dimittuntur, receptis eorum loco præſidiis Circuli Weſtphalici.

d. 11. Febr. Auguſtus Sax. Dux Adm. Magd. ſibi denuò deſpondet Johannam Walpurgin Comitiffam Leiningenſem

Abbas Fuldenſis tiaram Cardinalitium impetrat.

In Sileſia d. 17. Febr. moritur Chriſtianus, Dux Lignicenſis: Filius Georgius Wilhelmus duodecim annorum mittitur ad Electorem Brandenburgicum, Paulò poſt Ligniciũ dimidiam partem igne conſumitur.

d. 14. April. moritur Fridericus Wilhelmus, Dux Saxo-Altenburgicus. Succedit Ernestus Gothanus, ex parte Fratres Vinarienſes.

Postquam Rex Galliæ declaraffet bellum adverſus Belgas Confœderatos, Elector Colonienſis & Episcopus Monaſterienſis ex fœdere eidem ferunt ſuppeditas. Colonienſis Novesium Gallis tradit. Monaſterienſis circa Ifalam fluvium feliciter progreditur. Interim Rex per Legatos & apud Imperatorem, & Ratisbonæ apud Delegatos Statuum, ſincerationib9 ſuis teſtatur, nihil fieri, quod poſſet præjudicium vel periculum attrahere Imperio. At ubi Rhenanæ provinciæ vicinum militem ſentirent nimis ferocem, Imperator & Elector Brandenburgicus, factò cum Hollandis fœdere, ſub pacto certorum ſubſidiorum, arma capiunt, deductoq; per Haſſiam milite, Colonienſem & Monaſterienſem invadunt. Gallus Turennum mittit, qui progreſſus impediret.

Leodium videtur inclinare ad partes Imperatorias.

Argentorati à Gallis Briſſaco venientibus aliqua pars pontis Rhenani comburitur.

Electo Brandenburgicus, qui d. 14. Jan. auctus fuerat filio Alberto Friderico; jam d. 30. Dec. alterum tollit filium, Carolum Philippũ.

Johannes Casparus Magiſter Ordinis Teutonici, ſimul declaratur Palatinus Hungariæ.

Hungari indies graviolem sentiunt persecutionem erga Lutheranos: multi armis libertatem defendunt. (evertit.)

In ITALIA horrendus terræ motus oppidum Rimini s. Airminum.

In Archipelago aliquot insulæ merguntur.

Messinæ in Sicilia tumultus oritur adversus Principem de Ligne Vice-Regem, summa cum plebis rabie & licentia.

Sabaudia Dux denuò cum Genuensibus parum felices manus conferit: fugatus aliquoties, inducias largitur.

In GALLIA bellum decernitur adversus Belgas foederatos.

d. 1. Mart. moritur Regis filia quinquennis.

Mens. Jun. eidem nascitur filius Ludovicus Franciscus, qui tamen non sine Regis mœrore mens. Nov. moritur.

d. 16. Dec. moritur Job. Casimirus, Polonia Rex, qui in Gallia quietem quasiverat. Principissa Palatina Regina jam defunctæ soror splendidam obtinet hereditatem: Christina Suecia Regina, ex aliquo agnationis jure eandem sibi deberi affirmans, nihil impetrat.

In HISPANIA nondum obtineri potest, ut bellum conjunctis Germanorum viribus ad defendendos Belgas apertè suscipiatur.

Lusitani expellendis & proscribendis Judæis occupantur.

In ANGLIA Rex pecuniâ Gallicâ instructus quærit causam belli Hollandici; simulat tamen foederis triplicati observantiam, expectans classem mercatoriam Smyrnâ venientem, quam de pace securam vellet diripere. Ast ubi classis apertam hanc inimicitiam exiguo suo damno sensisset, & nunc Hollandis constaret, quid in animo voveret vicinus; Angli promulgant solennem belli declarationem, additis causis, quarum satisfactionem Hollandi sæpius obtulerant. Interim Hollandi naves Anglicas arresto constringunt.

Has enim admonere Anglus non potuerat.

Dux Montmouthensis, Regis filius naturalis, cum militum manu trajicit in Galliam.

d. 28. Maji Angli & Batavi navibus congregiuntur. Batavi amissis Capitaneis fugam capiunt.

Hollandis pacem prece & pretio quærentibus durissimæ proponuntur conditiones: assumerent Principem Auriacum, eidemque jura superioritatis (Souverainité) transcriberent.

In

In DANIA d. 22. Nov. Regi nascitur filius Christianus Wilhelmus.

Dux Richemondia Anglicus in Daniam Legatus, Helsingæra navigando se recreans, exscensurus mari letaliter mergitur.

In SVECIA Aula perstrepit Legatis. Sunt tamen, qui factionem Gallicam præfagiunt in isto regno potentiores.

In POLONIA Festo Paschatos moritur Regis mater.

Adversus Turcam dubia geruntur arma. Confœderatio enim inter Nobiles facta ad defendendam Patriam à quibusdam impugnatur, inter quos Archi-Episcopus Gnesensis Regni Primas, qui tamen multum laborante Pontificis nunciò, tandem à proscriptione ac perduellionis pœna absolvitur.

Interim durante discordia Turcæ Caminiciam, celeberrimum Podoliæ propugnaculum, occupant, Polonisq; tantâ victoriâ consternatis d. 18. Octobr. pacem satis pudibundam extorquent, cujus vigore universa Podolia Turcis relicta, tributumq; annum 22000. Ducatorum Poloniæ impositum.

In BELGIO Petrus Grotius, Legatus ad Gallia Regem testatur, non esse, cur arma Gallica timeantur, quippe quibus propositum non esset fœderatos Status invadere.

Interim mense Junio eventus Consilia Gallica aperuit. Gallus enim quasi torrente militum terras inundans 1. Jun. fortalitium Lippense prope Vesaliam, 3. Jun. Buricum, 4. Jun. Vesaliam ipsam levi opere subjugavit. Die post Orsoyem tentatâ defensione impetum non sustinuit. Rees, Emericum & Rheinberga ne expertis quidem viribus, deditioem faciunt. Monasteriensis ex altera parte occupat Borckelo, Lingam, Oldenzielam, Grollam Mœrsiam.

Eòdem adhuc mense Gallis subjiciuntur, Campenia, Daventria, Zütphenium, Arnhemium, Narda, Fortalitium Schenckianum ac tandem Ultrajectum, cujus templum Cathedrale à Cardinali Bullionensi solenniter ritu Pontificio consecratur.

Amstelodamenses sibi à propinquo hoste metuentes, apertis catractis, accessum reddunt difficilem.

Mense Juliò à Gallis deditioem occupatur Gravee ad Mosam clavis Brabantia; à Monasteriensibus Cœverda clavis terræ Grönin-gensis.

gensis. Inde paratur obsidio Grœningæ, quam tamen Carolus Rabenhauptius fortiter defendit, ut hic initio appareret partibus Gallicis omnia non esse pervia.

Rex Galliarum, qui poterat honestissimis conditionibus pacem obtinere, dum articulos nimium duros, & cuivis subdito minus tolerabiles urgere pergit, occasionem amittit fortassis intra seculum non reditura.

Miserum tamen Belgium externò hoste pressum, internis seditiombus cœpit laborare, in quo tumultu Princeps Auriacus demum obtinuit, ut supremus belli Capitaneus declararetur & potentiam acquireret suis Majoribus ampliorem. *Wittii fratres libertatis defensores, ac adversus incrementa Principis iniquiores, aliquoties insidiis tentati d. 20 Aug. Amstelodami à plebe furente in minutas partes dilacerantur.*

Petrus Grotius cum multis aliis proditionis reus fugam capit.

d. 20. Dec. Rabenhauptius stratagemate nocturnò Cœverdam interceptans, Hollandis primam victoriæ spem ostendit.

Ex Africa narratur mors Tafiletæ.

M DC LXXIII.

In GERMANIA Landgravius Hasso-Darmstadiensis conqueritur de damno per hospitalitates militum factò.

d. 12. Febr. Herbipoli moritur Joh. Philippus Elector Moguntinus, in Electoratu succedit Lotharius Fridericus jam Coadjutor: in Episcopo Herbipolitano Johannes Hartmannus à Rosenbach, Sebastianus Pöttingensis Comes, fit Episcopus Passaviensis.

Galli Comitatum Marcanum & reliquas Westphaliæ provincias miserè diripiunt: Imperator cum Brandenburgico se opponunt. Colonia Agrippinæ designatur ad tractatus Pacis, eoque jam mittuntur controvertentium Legati.

d. 12. Mart. Margareta Terefia, Imperatoris Conjux moritur.

d. 29. Maji Elector Brandenburgicus cum Rege Galliarum, item Coloniensi & Monasteriensi pacem pangit particularem, præstitâ à Rege non solum satisfactione, ob illatas terris injurias, sed etiam restitutis omnibus locis, qui Hollandis erepti, pertinerent ad Ducatum Clivensem.

Electo

Electoꝝ Trevirensis, cūm videret Gallum urgere, ne amplius esset neutralis, in Ehrenberti petram, Castellū Rheni Confluentiæ oppositum, admittit præsidia Imperatoris. Inde irritatus Gallus mittit, qv̄i territorium ejus fœdissimè divexarent. Ipsa Augusta Treverorum suppetiis destituta d. 30 Aug. sese dedit.

Interim Turennius progreditur usq; in Franconiam. Imperator Egram se confert, ibidemq; de Germania defendenda propiorib9 indulget consiliis. Adsunt, præter Electoꝝ Saxoniz, Principes non pauci.

Postea Mense Septembri Gremonvillæus, Legatus Gallicus Viennæ residens, jubetur discedere. Germani sub Gallo militantes, promulgatō edictō d. 22. Julii, sub gravissima pœna domum revocantur. Præterea fœdus inter Imperatoꝝ, Hispanum & Hollandos absolvitur, inclusis simul Treverensi & Lotharingo.

d. 15. Octobr. Imperatoꝝ denuò copulatur Claudia Felicitas Archi-Ducis Oenipontani relicta filia.

In Archiepiscopatu Coloniensi superant Germani. Ipse Electoꝝ sibi metuens securitatem qv̄erit in monasterio.

d. 6. Nov. Wilhelmus Ludovicus, Princeps Wuertenbergicus ducit Magdalenam Sibyllam è domo Darmstadiensi.

Mens. Dec. Ludovicus, Comes Palatinus in Simmern, moritur sine herede. Succedit igitur Electoꝝ Palatinus.

Hamburgi ob rem monetariam consultatur.

In ITALIA Resp. Genuensis cum Sabaudo reconciliatur; articuli difficiliore committuntur tribus Academiis, Patavinæ, Bononiensi & Ferrariensi. Paulò post Gallus Repressaliis agit adversus Genuenses, qv̄od in suo portu navibus Hollandicis præstitissent securitatē.

Ad Pontificem venit Legatus Moscoviticus, sollicitans auxilium adversus Turcas, cūm ipse constituisset juvare Polonos.

In HUNGARIA Oedenburgi (Sempronium vocant) ut & in aliis locis exiguntur Lutherani, qv̄æ res novorum motuum materiam sup-

In TURCIA Constantinopolis sevissimam pestem experitur. (peditat)

In GALLIA mens. Jun. Duci Aurelianensi nascitur filius.

Nuncius advenit Gallos, in Orientali India ab Hollandis miserè exceptos, omniq; spe privatos, reditum parasse.

Rex in Belgium proficiscens Trajectum ad Mosam obsidet, amissisq;
8000. militibus, deditioem impetrat d. 30. Jul.

*Idem Rex bis ab ictu fulminis parum abest. Primo Sedani d. 16. Jul. dein-
de prope Nouvillam d. 13. Aug.*

Sub finem mensis Augusti Rex proficiscitur in Alsatiam.

Episcopus Basileensis, haecenus Bruntruti residens, Canonicis Fri-
burgi in Brisgovia commorantibus, ad pedes Regis ponit praetensi-
ones suas adversus Basileam. Decem Civitates Imperiales Alsatiae
miserè subjugatae, omnibus munimentis denudantur, ac hospitati-
one militum ad incitas rediguntur.

Rex in Galliam reversus, intelligens à parte Hispanorum sibi im-
minere bellum, virgines & foeminas Hispanicae nationis è Gynecæo
Reginae dimittit, vix retento Confessionariò, quem Regina linguae
patriae maximè callens non videbatur abrogatura.

d. 24. Nov. Castellum Arausionense in Gallia Regi se dedere cogitur

In HISPANIA magnus moeror ob defunctam Imperatricem.

Solatium affert Classis 20. millionum dives.

In Comitatu Burgundiae gliscit seditio.

In Catalonia jam sese ostendunt arma Hispanorum, donec d. 15.
Octobr. bellum adversus Gallos solenniter declararetur, Gallus
reciprocam declarationem edit d. 20. Octobr.

Mense Septembri Legato Lusitanico Madritii infertur injuriam, ma-
leferiatis quibusdam hominibus habitationem ejus invadentibus,
quod aliqui ex domesticis vigiles nocturnos malè mulcassent.

Regina postero die missis praesidiis factum excusat.

Messinenses nondum quiescunt.

In LUSITANIA Regi d. 19. April. nascitur filia Isabella Ludovica.

Mense Novembri gravis adversus Regem detegitur conspiratio,
provocantibus quibusdam ad Alfonsum, aliis ad Joh. Austriacum.

In ANGLIA d. 7. Jun. adversus Belgas mari pugnatur, juvantibus
Gallis, sed aequo Marte discessum, quod utrinque jactaretur victo-
ria.

d. 15. Jun. nova pugna, in qua fortuna favet Belgis.

d. 20. Aug. tertia pugna, Gallis turpiter diffugientibus vincunt
Belgae.

Jacobus Dux Eboracensis Regis frater ex Italia Eleonoram Estensem Ducis Mutinensis filiam adducit, eamq; tacite imo aperte indignantibus Statibus, in matrimonium sibi collocat: Rex enim in nupero Parlamento promiserat, velle se ad extirpationem religionis Catholica in suo regno omnia contribuere.

In DANIA Comes de Gùldenlöv, Regis frater naturalis, in Norvegiam mittitur, gesturus ibi Gubernatoris Provinciam.

In SVECIA sub initium anni Rex annum 18. aggressus, Regimen Majorennis suscipit.

Comes de la Garde, Legati personam sustinens, singulos Germaniæ Status ad fœdus Gallicum invitat.

In POLONIA Confœderati cum Malè-contentis plenam stabiliunt gratiam.

Ecclesiasticis personis imponitur tributum bello Turcico, quod denuo nequicquam conclusâ pace gliscebat, impendendum: Monachorum & Monialium capita singula estimantur tribus vel duobus florenis.

d. 10. Nov. Michaël Rex moritur.

d. 11. Nov. Poloni ad fluvium Borysthenem felici victoriâ Turcas fundunt.

In BELGIO Monasteriensis Episcopus extructo aggere Cœverdam recuperaturus, violento aquarum affluxu decipitur, suffocatis aut fugatis militibus.

Principi Arausionensi, licet non esset Catholicus, à Rege Hispaniæ præter leges Ordinis, mittitur Vellus aureum. Ipse in titulo se appellari patitur Altitudinem Regalem.

d. 13. Sept. Narda recuperatur. *Inde Galli videntes sibi imminere hostes potentiores, nec posse militem inutiliter per præsidia Hollandorum distribui, evacuatis locis non contemnendis, d. 9. Nov. Ultrajectum quoq; relinquunt. Postmodum reliquæ Belgii provincie dubitant, num Ultrajectenses ad antiqua privilegia fœderis essent admitteendi: quod tamen hominibus bello oppressis post levem controversiam, denuo concessum.*

NB. *Gayland victor Tafletta in Africa, Regni Fessani & Marroccani possessor, in eodem campo, quo 1578. occubuerat Sebastianus Portugaliæ Rex, pugnans occiditur. Successor declaratur victor Muly Ismaël, excluso fratre Gaylandi.*

M DC.

In GERMANIA Elector Brandenburgicus cum Rege Sveciæ fœdus pangit.

Comes Gottlieb de Windischgrätz, Legatus Imperatoris ex aula Danica veniens, Hamburgenses cum Senatu reconciliat.

Elector Moguntinus ex hereditate Simmerensi, arcem Bæckelheim sibi vindicat: Palatinus minatur vim reciprocam: sed interponentibus sese Bavaro & Saxone, res tandem ad quietem redigitur.

Galli invadunt ditiones Electoris Palatini: Imperatoriæ copiæ, junctis militibus, quos miserat Elector Saxonix, tempestivas ferunt suppetias.

Leodienses sæpius moniti ab Imperatore, malunt neutralitatem. Ditio Juliacensis, quòd Gallis favisset Neoburgicus, infestatur ab Hispanis.

Coloniæ parum procedunt tractatus pacis; sed inter Legatos comparuerat Wilhelmus Princeps Fürstenbergius, Belli Gallo-Belgici fax & tuba. Hunc igitur d. 14. Febr. milites Cæsareani per astum arripiunt, ac primò Bonnam, quam nuper Cæsareani occupaverant, postea in Austriam deducunt. Galli protestantur, allegantes Legatorum inviolabilitatem: Austriaci respondent, neq; hunc fuisse Legatum, neq; mereri impunitatem, qui, promulgatis per Germaniã avocatoriis mansisset in servitiis Gallicis.

Mense Martio Ratisbonæ præstatur juramentum à futuris Ducibus in exercitu nomine Imperii adversus Gallos ducendo. Generalis Campi Marechallus est Fridericus Durlacensis; Generalis Locumtenens Ernestus Landgravius Hassiæ; Generalis Equitum Maximilianus Bavarix Dux; Generalis Peditum Dux Württembergensis; Generales Vigiliarum præfecti s. Majores, Joh. Georgius Saxo-Isenacensis, Christianus Ernestus Marchio Byruthinus, &c.

Eòdem Mense Galli Colonia aliquot vascula pecuniæ plena destinaverant stipendiis suorum militum, in præfidiis Novesii degentium. Cum verò simularent vehere vinum adustum, re exploratâ, milites Cæsareani pecuniam ereptam, jussu Cæsaris detinent.

Inde enata Gallis & Svecis causa conqverendi, nisi Fürstenbergio

cum

cum pecunia restitueretur, de pace ne tractari quidem posse. Certè Legati paulò post abitum parant, ruptis ita, nullo cum fructu, tractatibus.

d. 9. April. Monachii maxima pars Palatii Electoralis, cum insigni apparatu, flammis consumitur, quas excitaverat cereus convolutus in Gynecæo non extinctus.

d. 13. Apr. Gravellio Legatus Gallicus ad Comitata Ratisbonensia jubetur discedere, adeoq; Galli pro publicis Imperii hostibus habentur. Trevirensis Civitas à Gallis munitur, quem in finem suburbia cum monasteriis splendidissimis destruuntur.

Turennius cum exercitu progreditur in Alsatiam, sub finem Aprilis. Elector Bavarix creditur clam favere Gallis.

d. 12. Maji Elector Coloniensis cum Hollandis pacem restituit particularem, adeoq; Imperatori etiam reconciliatur: Bonna militi Imperatorio, quoad bellum duraret, relinquitur. Ipse Elector Brælii sedem ponit.

Eòdem tempore Monasteriensis pacem Hollandicam amplectitur, renunciando fœderi Gallico, & omnia denuò promittens, quæ in Pace Clivenfi 1666. essent stabilita. Inde milites sese jungunt copiis Imperatoriis.

Electo Palatino, quem Gallix Rex variis promissis sollicitaverat, cum Imperatore in apertum fœdus transit. Inde d. 6. Jun. ad Sinsheimium acre prælium Gallos alioqui feroces jussit esse modestiores. Episcopus Argentiniensis Fürstenbergii captivi frater, ab Imperatore questus, securitatem in Gallia invenit.

Mense Jul. moritur Eberhardus, Dux Würtembergicus. Succedit primogenitus Wilhelmus Ludovicus, cum aliis sex fratribus.

d. 12. Sept. Imperatori nascitur filia Anna Maria, quæ tamen Mense Decembri denascitur.

Princeps Schwarzenbergius in Comitibus ad sessionem & votum admittitur. Elector Brandenburgicus, qui jam omnia Clivix munimenta, etiam Schenckianum fortalitium à Gallo receperat, videns Gallum non inclinare ad pacem universalem, quod tamen promissum fuerat in particulari: denuò Copias suas educit in Alsatiam, cui accedit Dux Lüneburgo-Cassellensis.

Ast ante Electoris adventum d. 22. Sept. ad Illkirchum in Alsatia
Fœderati Germaniæ cum Turenno manus conferunt, prælio utrin-
que satis cruento.

*Mense Octobri Princeps de Lobkowiz supremus aula Casarea Magister,
nescio ob quam conspirationem, & dignitate & libertate excidit.*

d. 21. Nov. Cæsareani versus Belgium agentes, Gallis eripiunt Di-
nantium ad Mosam.

(moritur.)

*Hermannus Fürstenbergius Comes, Aula Bavarica supremus Magister
d. 28. Nov. Argentorati moritur Carolus Æmilius Electoris Branden-
burgici Filius primogenitus.*

Brissacum à Fœderatis obsessum liberatur à Turenno.

d. 26. Decembr. ad Turckheimium cruenta iterum concertatio est.

Finiente anno Sveci per Vitrium Galli Legatum etiam atq; etiam ad-
moniti, militiam in terras Brandenburgicas introducunt, causamq;
apud Comitata Ratisbonensia publico scripto hanc exponunt: se
fuisse mediatores pacis inter Gallum & Brandenburgicum conclu-
sæ; ideò igitur se accessisse, ut Electorem ad molliores conditio-
nes, & præcipuè ad pacis observantiam adigerent: interim se non-
dum exercere apertas inimicitias.

In ITALIA Rome à bonis Legatorum exiguntur telonia: unde Legati
adversus Papam & Cardinalem Patronum nimis exacerbati, longas
exercent controversias

*Pontifex destinat, bonorum Ecclesiasticorum decimas ad Bellum Tur-
cicum in Polonia: soli Veneti dissentiunt, timentes videlicet, ne Turco
hoc agnoscerent pro indicio ruptæ pacis.*

In HUNGARIA Eperies turribus & munimentis privatur.

In GALLIA exercitus in Comitatum Burgundiæ missus, eundem
cum omnibus arcibus & urbibus occupat.

*Archi Episcopus Parisiensis nomine sui Archi-Episcopatus declaratur
Dux & Par Francia.*

Per universum regnum à bonis Ecclesiasticis exigitur tributum,
ut scilicet sustineantur belli multiplicis onera.

Mens. Aug. Ducissa Aurelianensis denuò eniritur filium.

Evocatio & Subevocatio Nobilium ac Vasallorum ab anno 1636.
non usitata, nunc suscipitur, (Galli dicunt le Ban & Arriere Ban)

Uc

Ut autem Nobiles ferant sumptus, omnia eorum bona aliis oppignorata, publicato edicto declarantur libera.

Rex Galliarum à Rebellibus Messinensibus in Sicilia vocatur Rex. Inde non modò suppetias illuc mittit, sed etiam Comitem Vivonni-um Siciliae Pro-Regem designat.

Dux Rohanæus, quasi Hollandis voluisset prode nescio quam civitatem, Hispanis autem vendere filium Regis primogenitum, conjicitur in carcerem, exemploq; satis periculoso primùm torturæ, postea capitis supplicio subicitur.

Lotharingæ Dux aliquos Nobilium Gallicorum ad Bannum & Arrierebannum pertinentes, Mense Novembri invadit, illisq; extorquet multos argento onustos, quod spectabat ad Ducem Creqvium.

Exundatio Rhodani magnam vicinis campis cladem infert.

In HISPANIA versus Cataloniam & in Belgio strenuè decernitur bellum.

Classis argentifera 10. Milliones affert.

In LUSITANIA Status regni filiam Petri Regentis hæredem futuram declarant, si contingat, nullum nasci filium.

In ANGLIA d. 16. Febr. interventu Regis Hispaniæ cum Batavis constituitur pax particularis, rejectis articulis gravioribus ad futuros tractatus.

d. 9. Febr. Ducis Eboracensis filius infans, dolore dentium confectus moritur. Cujus jacturam alius filius Carolus reparat, nat9 10. Aug.

Carolus Regis filius naturalis antea Bruxellis in religione Catholica educatus, publicè profitetur religionem reformatam.

In DANIA Rex Mense Juniõ cum Imperatore, Hispano & Hollandis fœdus percutit, ut ipse pro subsidiis mensuris 14000. talerorum, dimidiam partem ab Hispanis, alteram partem ab Hollandis solventorum, alat 10000. pedites, 6000. eqvites, qui statim in campum possent educi, si aliquis ex fœderatis, ipse etiam Elector Brandenburgicus, bello peteretur.

In SVECIA simulatur pacis studium, inde Oxenstirnius Legatus ad Imperatorem multa pacis consilia jactitat.

Alius Legatus in Russiã destinatur. Rumor est, peti filiam Magni Ducis; cum tamen alii jam Regis sponsam crederent Dani Sororẽ

Dux

Dux Gottorfensis mense Julio in Sveciam profectus, maximis honoribus excipitur: incidens eapropter in suspicionem Regis Dania.

In POLONIA d. 20. Maji Rex eligitur Johannes Sobiesky Supremus militiae Dux, Uxorem habens Ludovicam Mariam, filiam Marchionis de Preqvin in Gallia, quem ideò Rex Galliae Ducem & Patrem Franciae declarat.

Turcae rupta pace fortalitium Chocim occupant: postea oppidum Human per vim subigunt, truncatis, vel in captivitatem redactis ultra 100000. hominibus.

In BELGIO d. 2. Febr. Princeps Arausionensis Supremus bellorum terrestrium & maritimorum denuò designatur Capitaneus, una cum liberis masculis ab eo descensuris.

Rabenhauptius, nescio quas ob causas minus tractatur ex merito.

Henricus Casimirus Nassovii Princeps constituitur Gubernator Frisiae Occidentalis.

Mense Majò Classis maritima circum littora Gallica agens, incolas jubet esse vigilantissimos. Postea redit sine successu.

Mense Junio Paulus Würzius, Hollandorum Generalis abdicato munere discedit.

Mense Julio tempestas procellis & fulminibus sevisima, non Hollandiam modo (et si hanc maxime) sed universas ad Rhenum civitates usque in Helvetiam, gravissima clade afficit.

Condæus agit in Belgio prope pagum Senef: opponunt se Cæsareani, Hispani & Belgæ. Hoc pugnam detrectante, dum aditum moliuntur in Galliam, Condæus ultima Hollandorum impedimenta invadens, prælio cruento d. 11. Aug. causam dedit. Hollandi & sarcinas & milites amiserunt, multos ex personis illustrioribus captivos reliquerunt; accedentibus tamen Germanis, Galli prædam jactura 6000. militum quasi redimunt. Fama retulit nullam ferè in Gallia esse familiam, quæ inde luctum non senserit. Interim Galli jactitant victoriam. *Ast ridiculum fuit, cum Legatus Gallicus Warsaviae in Polonia vellet nocturnis ignibus triumphum hunc celebrare, excitatò venti turbine destrui pegma cum laternis, obsistentibus postmodum Polonis, ne repeteretur res ipsi caelo ingrata.*

Hollandi

Hollandi, qui Duce Reitero missi fuerant in Americam adversus Gallos, re proditâ, sine fructu redeunt.

Oudenarda obsessa & jam ad deditiorem parata, durioribus conditionibus tentata, expectat adventum Condæi.

Gravæa ad Mosam, quorsum Galli desertarum Hollandiæ Urbium munitiones congesserant, post diuturnam obsidionem, desideratis à parte Hollandorum 4000. militibus, per deditiorem recuperatur.

In Belgio Hispanico & Fœderato denuò concluditur, licitum esse mercimonia Gallica, jamdudum prohibita, vendere: timentibus videlicet Belgis, ne alioquin mercatura hujus utilitatem præriperent Angli.

M DC LXXV.

In GERMANIA Sveci apud Imperatorem adhuc præ se ferunt pacis amorem. Nihilominus aliqua militum manus jubetur progredi in Silesiam, ad observandas illorum actiones.

Comes Lambergius fit supremus Magister Aulae Imperatoria.

Judei promittunt, si denuò liceret Viennam redire, se suis sumptibus sustentaturos aliquot militum legiones: sed spes decollat.

Fœderati ex Alfatia recedunt. Galli oppidis denuò se ingerunt: quin etiam Dachsteinium, nescio, an ab antiquo Dagoberto nominatum, Cæsareanis extorquent, postea demoliuntur.

Brandenburgicus in Franconia militum hibernacula distribuit. ipse Cliviam profectus pergit in Hollandiam.

*d. 27. Mart. Virset Citadella Leodiensis Præfectus, turpissima proditi-
one, per noctem admittit Gallos: inde Civitas coacta partes Gallicae
magis respicere.*

Sveci hætenus in Marchia sub prætextu pacis, agrum & oppida penitus exhausserant: ast d. 3. Maj. negato per Löckenizium transitu, viam vi armatâ aperiunt.

*d. 19. April. moritur Episcopus Herbipolitanus, succedit Petrus Philip-
pus Bambergensis.*

*Lotharius Fridericus Elector Moguntinus d. 24. Maj. moritur, suc-
cedit Damianus Hartardus de Lsien.*

Svecia in Marchia pro lubitu agentibus. Elector Magdeburgum tacitè transiens, d. 15. Jun. Ratenaviam noctu occupat, ibique

cæsis plerisque Wangelinum Chiliarcham rapit in captivitatem. inde collectis ad Fehrbellinum Svecorum militibus, ipse solo Equitatu instructus victoriam obtinet, ac uno quasi ictu Svecicam fortunam intervertit.

Paulò post d. 6 Jul. Sveci Imperii hostes declarantur: Imperator Edictò Germanos avocatur, qui militarent sub eorum signis.

Interim in Alsatia Turenno opponitur Comes de Montecuculi, qui Gallos in angustiis diu detentos, cum exitum quærerent feliciter profligat d. 16. Julii, numerato inter cæsos Turenno.

Lüneburgici cum cæteris fœderatis Treverensem Civitatem obsident. Dux Crequiùs à Rege jussus ferre suppeticas d. 11. Aug. turpiter profligatur. Ipse quidem in Urbem dilapsus; factâ tamen deditioe d. 9. Sept. simul captivitati addicitur.

Loco Turenno Condæus mittitur in Alsatiam.

Lotbaringia Dux d. 18. Sept. moritur. Succedit in præensione territorii injustè à Gallis occupati, nepos, ex fratre Carolus.

d. 11. Octobr. Imperatori nascitur filia Maria Josepha.

Lüneburgenses & Monasterienses Svecos undiqve premunt in Archi-Episcopatu Bremensi, ubi d. 6. Octobr. Buxtehuda capitur. Brandenburgicus victricibus armis circa Viadrum versatus d. 31. Oct. Wolgastum occupat.

d. 20. Nov. Georgius Wilhelmus Dux Lignicensis moriens, sine heredibus Silesia Ducatus relinquit Imperatori.

d. 7. Dec. Imperator omnes Svecorum subditos in Germania ab obedientia Regis absolvit, eosq; jubet esse fideles Imperio.

Breme omnium Svecorum bona, jussu Imperatoris, arresto constringuntur.

d. 13. Dec. Wismaria gravem obsidionem passa, ab exercitu Danico per deditioem occupatur. Inde Cives d. 16. Dec. Dano jubentur præstare homagium.

In ITALIA Pontifex promulgat Jubilæum.

Venetiis moritur Dux Dominicus Contareno, in cujus locum eligitur Nicolaus Sagredus.

Eadem Resp. mediationem Pacis inter partes Austriaco-Gallicas suscipit.

Mense

- Mense Junio Carolus Emanuel Sabaudia Dux moritur, relicto filio Victore Amadeo decem annorum, cujus tutelam suscipit vidua mater.*
- In TURCIA** filius Imperatoris Mense Julio solenniter circumciditur.
- In GALLIA** Valiera deponit titulum Ducissæ de Vanjour, eumq; relinquit filia: ipsa in monasterium digressa, dicitur Ludovica Misericordia.
- Quod Hamburgenses edicto Imperatoris admoniti Residentes Gallicum & Svecicum jussissent excedere; Caleti adversus Lubecam, Bremam & Hamburgum declaratur bellum.
- In Britannia minori, ut & Burdegala propter nimia tributa, oritur seditio. Rex utrisq; minuitur extrema.*
- In HISPANIA** loco Comitis de Monterey, Gubernator Belgii designatur Dux de Villa Hermosa.
- Svecicus Legatus jubetur aulâ Madritiensi excedere.
- d. 6. Nov. Rex Carolus II. impleto anno 14, Majorennitatem ingreditur.
- In LUSITANIA** Dux de Cadaval Regis proximus agnatus ducit Ducissam Gallicam è Domo Gvifia.
- In ANGLIA** Rex Mediatoris personam strenuè agit.
- d. 18. April. Tractatus commerciorum Indiae Orientalis cum Hollandis absolvitur.
- Northampton Civitas opulentissima igne corrumpitur.*
- In DANIA** Legatus Svecicus querere dicitur matrimonium.
- d. 25. Jul. Dux Gottorfensis à Rege Rensburgum invitatus, tam diu detinetur, donec fortalitia sua Danis concederet, ipse omnibus foederibus renunciaret.
- Mense Septembri declaratur bellum adversus Svecos in Germania; at in partibus Norvegiae demum aperta vis infertur mense Octobri.
- In SVECIA** magna aulae consternatio, Regem à pacis mediatione excludi, & à Vicinis tantum non omnibus pro hoste haberi.
- In POLONIA** Dorossenckius frustra simulat deditioem.
- Cohortes Brandenburgicae revocantur.
- Res Turcica versatur in dubio.
- d. 7. Dec. Regis filiola moritur.

In

1675.

76.

In BELGIO Episcopus Osnabrugensis pactum init de præstandis militibus.

Neomagum ad repetendos pacis tractatus designatur d. 15. Jun. bellum declaratur adversus Svecos.

Rex Galliaë in Belgium veniens d. 21. Jul. Limburgum jactura 8000. militum ad deditioem cogit.

Mense Novembri & Decembri miserabilis aquarum inundatio Hollandia gravissimam infert calamitatem.

LECTOR BENEVOLE.

Hucusq; deductus est Novellarum Nucleus. Habemus jam, quæ ad presentem annum hætenus notare licuit. Mortuus in Russia Magnus Dux; mortua Imperatoris Conjux: mortua Conjux Electoris Bavaria: declaratio Bastardorum in Gallia pro legitimis: spectans ibi res ad defectionem: mutatio Septentrionis satis periculosa, & quæ sunt reliqua. Sed ista in tempore licebit addere plenius, si quàm benignè promulsidis hanc vicem acceperis, intellexero. Interim precor DEum, velit latiore scribendi materiam huic nostro nucleo impostero largiri. Tu autem vale feliciter!

S. D. G.